

Katri Aaltonen

”Se oli se yhteisö mikä kanto.”

Vaasan vankilan kristillisen päihdekuntoutusosaston hyödyt ja kehitysehdotukset osastolaisten näkökulmasta

Opinnäytetyö

Syksy 2017

SeAMK Sosiaali- ja terveysala

Sosionomi (AMK)

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: Sosiaali- ja terveysalan yksikkö

Tutkinto-ohjelma: Sosionomi (AMK)

Suuntautumisvaihtoehto:

Tekijä: Katri Aaltonen

Työn nimi: ”Se oli se yhteisö mikä kanto” – Vaasan vankilan kristillisen päihdekuntoutusosaston hyödyt ja kehitysehdotukset osastolaisten näkökulmasta

Ohjaaja: Arja Hemminki

Vuosi: 2017

Sivumäärä: 50

Liitteiden lukumäärä: 4

Tämän opinnäytetyön tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, kuinka Vaasan vankilan kristillinen päihdekuntoutusosasto on vaikuttanut positiivisesti vankien motivaatioon rikoksettomampaan elämään sekä kuinka entiset osastolaiset kehittäisivät Vaasan vankilan kristillistä päihdekuntoutusosastoa. Tutkimuksen tutkimuskysymykset ovat: Mitkä ovat olleet osastolla niitä tekijöitä jotka ovat motivoineet osastolaisia muutokseen heidän tulevaisuutensa suhteen? Miten entiset osastolaiset kehittäisivät Vaasan vankilan kristillistä päihdekuntoutusosastoa? Opinnäytetyön tutkimuksessa on haastateltu neljää entistä osastolaista, jotka ovat vankeusaikanaan suorittaneet Vaasan vankilan kristillisen päihdekuntoutusosaston. Haastattelujen analysoinnissa on käytetty teemoittelua.

Tämän opinnäytetyön teoreettisessa viitekehyksessä kerrotaan, mitä vankeus Suomessa on, avataan termit yhteisöhoito sekä päihdekuntoutus, sillä ne liittyvät oleellisesti Vaasan vankilan kristilliseen päihdekuntoutusosastoon. Teorian lopussa avataan Vaasan vankilan kristillisen päihdekuntoutusosaston ideologian sekä toimintamallin.

Tutkimustulosten mukaan yhteisöllisyys oli Vaasan vankilan kristillisellä päihdekuntoutusosastolla kantava voima. Myös uskonnollisuus ja kokonaisvaltainen kuntouttaminen heidän vankeusaikanaan olivat merkittäviä tekijöitä muutoksen teossa. Tutkimustuloksissa ilmenee, että entiset osastolaiset kehittäisivät Vaasan vankilan kristillistä päihdekuntoutusosastoa lisäämällä jo ennestään kattavaa hengellistä puolta. He toivoisivat osastolle enemmän vankilan ulkopuolisia vierailuja esimerkiksi eri seurakuntiin ja kirkkoihin. Kaikki haastateltavat suosittelisivat Vaasan vankilan kristillistä päihdekuntoutusosastoa muille vangeille.

Avainsanat: vankeus, yhteisöllisyys, päihdekuntoutus, yhteisöhoito

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Faculty: School of Health Care and Social Work

Degree programme: Bachelor of Social Services

Specialisation:

Author: Katri Aaltonen

Title of thesis: "It was the community that helped!" – The Benefits and Development Ideas of the Christian Substance Abuse Rehabilitation Department of Vaasa Prison from the Inmates' Point of View

Supervisor: Arja Hemminki

Year: 2017

Number of pages: 50

Number of appendices: 4

The purpose of this dissertation was to find out how the Christian substance abuse rehabilitation department of Vaasa prison has positively influenced inmates' motivation towards a crime free life, and how former inmates would improve this department of Vaasa prison. The study questions of this thesis were: What were the motivators for inmates to change their future? How would former inmates improve the Christian substance abuse rehabilitation department of Vaasa prison? I interviewed four former inmates, who were on this program while they were in prison. I analyzed the gathered data thematically.

The theoretical part of the thesis presents what imprisonment is like in Finland, and explains the terms 'community-based treatment' and 'substance abuse rehabilitation', because these terms are relevant to the Christian substance abuse rehabilitation department of Vaasa prison. At the end of the theoretical part of the thesis, I will explain the ideology and operational model of the Christian substance abuse rehabilitation department of Vaasa prison.

The results of this thesis showed that the sense of community was a great strength at the Christian substance abuse rehabilitation department of Vaasa prison. Furthermore, religion and overall rehabilitation in captivity were key factors for change. The results also indicated that former inmates of this department would improve the Christian substance abuse rehabilitation department of Vaasa prison by adding more of the already comprehensive spiritual side. They would like to have more visits to churches and congregations. All interviewees would recommend the Christian substance abuse rehabilitation department of Vaasa prison for other inmates.

Key words: imprisonment, communality, substance abuse rehabilitation, community-based treatment

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä.....	2
Thesis abstract.....	3
SISÄLTÖ	4
1 JOHDANTO	6
2 VANKEUS SUOMESSA.....	8
2.1 Vanki ja vankila	8
2.2 Vankeusrangaistus.....	10
2.3 Vankeinhoidon arvot ja tavoitteet	11
3 YHTEISÖHOIDON PERIAATTEET	13
3.1 Yhteisöhoito osana kuntoutusta	13
3.2 Yhteisöllisyys yhteisöhoidossa	14
3.3 Yhteisöhoidon lähtökohta.....	14
4 PÄIHDEKUNTOUTUS SUOMESSA	16
4.1 Kuntoutuksen määritelmä	16
4.2 Päihdekuntoutuksen määritelmä	17
4.3 Päihdekuntoutus vankilassa.....	17
5 VAASAN VANKILAN KOKONAISVALTAINEN KRISTILLINEN PÄIHDEKUNTOUTUSOSASTO.....	20
5.1 Osaston taustateoria sekä ideologia	20
5.2 Toimintamalli	21
5.3 Ohjelmat.....	24
5.3.1 Yhteisökokous.....	25
5.3.2 Yhteiskuntavalmennus	25
5.3.3 Kunnonkohotus	26
5.3.4 Krito-toipumisohjelma	26
5.3.5 Elämänhallinta	27
5.3.6 Askel-opetus	27
5.3.7 Päihdehoito	28
5.3.8 Tunneryhmä.....	28
5.4 Osastolle hakeminen.....	29

6	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	30
6.1	Tutkimuksen tarkoitus ja tavoitteet	30
6.2	Tutkimusmenetelmät	30
6.3	Haastateltavien valinta	31
6.4	Tutkimusaineiston keruu	32
6.5	Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys	33
6.6	Tutkimusaineiston analysointi	34
7	HAASTATTELUN TULOKSET	37
8	JOHTOPÄÄTÖKSET	41
8.1	Osaston keskeisin vaikutus muutokseen	41
8.2	Osaston kehitysehdotukset osastolaisten näkökulmasta	43
9	POHDINTA	44
	LÄHTEET	47
	LIITTEET	50

1 JOHDANTO

Kun mainitaan sana rikollisuus tai rikollinen, meille kaikille herää jonkinlainen mielikuva. Nämä stereotyyppit ovat usein median aiheuttamia ajatuksia ja mielikuvia. Yksinkertaisin tapa määritellä rikollisuus on todeta, että rikoksia ovat teot, jotka ovat laissa määritelty rikoksiksi. Rikollisuuden on jopa sanottu olevan puhtaasti oikeudellisen määrittelyn tuote. Rikollisuutta voi aiheuttaa esimerkiksi köyhyys, heikko itsetunto tai vakava päihdeongelma, mutta yksi yhdistävä tekijä on kuitenkin rikoslaki. Rikos on tarkoituksellinen teko, joka määritellään rikos- tai muussa lainsäädännössä rangaistavaksi ja johon valtiolla on rankaisuoikeus. Rikollinen on henkilö, joka on tehnyt rikoksen, joka on laissa määritelty rikolliseksi teoksi ja siitä on rangaistava. Rikollinen henkilö määritellään vain hänen tekemänsä rikoksen perusteella eikä häntä voi siis määritellä sukupuolen, iän, identiteetin tai muun sellaisen perusteella. (Laine 2014, 33–37.)

Tässä työssä olen perehtynyt Vaasan vankilan kristillisen päihdekuntoutusosaston hyötyihin entisen osastolaisen näkökulmasta. Opinnäytetyön teorian keskiössä on Vaasan vankilan kristillinen päihdekuntoutusosasto ja tutkimuksessa tarkastellaan osaston hyötyjä ja kehitysehdotuksia vangin näkökulmasta kohti rikoksetonta ja päihteetöntä elämää. Valitsin aiheen sen takia, että liian usein puhutaan vankien uusintarikollisuudesta, harvoin keskitytään vankeusaikaiseen kuntoutukseen ja siihen, mitä kuntoutuksella saadaan aikaan. Mediassa puhutaan usein vangeista, jotka ovat rikollisuuden kierteessä ja saavat vankilatuomioita toisensa perään. Liian harvoin mediassa keskitytään entisiin vankeihin, jotka ovat saaneet elämästä kiinni vankeusaikanaan ja ovat motivoituneita jättämään vanhan elämäntyylinsä taakseen. Opinnäytetyön idea tuli Vaasan vankilalta, kun suoritin siellä päihde- ja rikollisuussektorin harjoittelua. Vaasan vankilalle ei aiemmin ole tehty tutkimusta kristillisen päihdekuntoutusosaston hyödyistä.

Opinnäytetyö etenee ensin kertomalla mitä vankeus Suomessa on, tästä siirtyen yhteisöhoitoon ja päihdekuntoutukseen, sillä ne liittyvät olennaisesti Vaasan vankilan yhteisöhoidolliseen päihdekuntoutusosastoon. Tämän jälkeen opinnäytetyössä

avataan lukijalle, mitä Vaasan vankilan kokonaisvaltainen kristillinen päihdekuntoutus on, sen toimintamallin ja ideologian. Opinnäytetyön lopussa kerrotaan tutkimuksen teoria sekä itse tutkimus ja sen johtopäätökset.

Opinnäytetyön tutkimusosiossa käsitellään Vaasan vankilan yhteisöhoidollisen päihdekuntoutusosaston hyötyjä ja vaikuttavuutta sekä kehittämisehdotuksia entisten osastolaisten näkökulmasta. Tutkimus on tärkeä, sillä Vaasan vankilalle ei ole aiemmin tehty tällaista tutkimusta ja on kuitenkin tärkeää, että ihmiset tulevat tietoisiksi vangin kuntoutumisesta hänen vankeusaikanaan.

”Haasteet tekevät elämästämme mielenkiintoista,

ja niiden voittaminen

tekee elämästämme tarkoituksellista.”

—Joshua J. Marine

2 VANKEUS SUOMESSA

Suomen vankiloita ylläpitää sekä vankeusrangaistuksia ja yhdyskuntaseuraamuksia täytäntöön panee Rikosseuraamuslaitos, joka toimii Suomen oikeusministeriön alaisena. Suomessa toimii kolme rikosseuraamusaluetta: Etelä-Suomen, Itä- ja Pohjois-Suomen ja Länsi-Suomen rikosseuraamusalueet sekä keskushallintayksikkö. (Rikosseuraamuslaitos 2013.) Tässä luvussa avaan mitä Suomessa on olla vanki ja mitä vankeus merkitsee, millaisia vankeusrangaistuksia Suomessa on ja mitkä ovat vankeinhoidon arvot ja periaatteet. Tämän pohjalta on helppo lähteä tarkastelemaan Vaasan vankilan kristillistä päihdekuntoutusosastoa, kun teoria tiedolle on jo luotu.

2.1 Vanki ja vankila

Vanki. Vanki määritellään Suomessa henkilöksi, joka on joko vankeusvanki, sakko-vanki tai tutkintavanki. Sakkovanki on sakon muuntorangaistusta suorittava vanki. Muuntorangaistus määrätään sakkoon tuomitulle, jolta sakkoa ei ole saatu perityksi (RL 2 a luku 4§). Suomen lain mukaan, jos ihmisellä on kolme päiväsakkoa maksamatta, vastaa se yhden päivän vankeutta. Muuntorangaistuksen pituus on vähintään neljä ja enintään 60 päivää. Rikesakkoa tai järjestymisrikkomuksesta tuomittua sakkoa ei voi muuntaa vankeusrangaistukseksi. (Tilastokeskus 2015.)

Tutkintavanki on rikosepäilyn vuoksi vangittu, rangaistuslaitoksessa oleva henkilö, useimmiten poliisivankilassa oleva henkilö, jonka vangitsemisestaan päättää Suomen tuomioistuimien. Myös syytetty henkilö joka odottaa vangittuna hovioikeuden ratkaisua käräjäoikeuden antamaan tuomioon, on tutkintavanki, vaikka hän olisi itse hakenut muutosta tilanteeseensa. Vankeusvanki on henkilö, joka on otettu rangaistuslaitokseen suorittamaan tuomittua ehdotonta vankeusrangaistusta, täytäntöön pantavaksi määrättyä ehdollista vankeusrangaistusta ja/tai jäännösrangaistusta menettettyään ehdonalaisen vapautensa. (Tilastokeskus 2015.)

Tutkintavankeus ei ole rangaistus, vaan esitutkinnan ja oikeudenkäynnin aikana toteutettava pakkokeino, kun henkilöä epäillään vakavasta rikoksesta ja poliisi haluaa pitää epäillyn kiinni otettuna yli neljä päivää, epäilty pitää vangita käräjäoikeuden

päätöksellä. Usein tämä tehdään poliisi tutkinnan turvaamiseksi tai siksi, että epäilty ei pääsisi pakenemaan. Tutkintavankeuden toimeenpanosta vastaa Rikosseuraamuslaitos sekä poliisi. (Rikosseuraamuslaitos 2015.)

Vankila. Vankiloita toimii Suomessa 26 kappaletta rikosseuraamuslaitoksen alaisena. Vanki suorittaa tuomionsa joko suljetussa vankilassa tai avovankilassa. Suomessa suljettuja vankiloita on 15 ja avovankiloita 11. Avovankiloihin sijoitetaan vankeja, joiden katsotaan sopeutuvan suljettua vankilaa avoimempiin oloihin. Mies- ja naisvangit sijoitetaan vankiloissa eri osastoille. Suomessa Hämeenlinnan lähellä sijaitsevassa Vanajan avovankilassa on perheosasto, jossa vangin on mahdollista asua pienen lapsen kanssa, mikäli se on lapsen edun mukaista. Vangit saavat vankilassa päivittäisen ruoan ja vaatetuksen, mutta vanki voi käyttää myös omia vaatteitaan. Omien vaatteiden käyttöä voidaan kuitenkin rajoittaa vankilan järjestyksen tai työturvallisuuden vuoksi. Jos vanki käyttää omia vaatteitaan, on hänen itse huolehdittava ne. Avolaitoksissa vangeilla on aina omat vaatteet. (Rikosseuraamuslaitos 2013.)

Suomen vankiloissa vangit ovat velvollisia tekemään työtä tai osallistumaan koulutukseen tai vankilan muuhun toimintaa. Erilaisten toimintojen tavoitteena on vahvistaa vangin valmiuksia rikoksettomaan elämäntapaan, eli parantaa vangin työ- ja toimintakykyään sekä tukea päihteetöntä elämää heidän vapautuessaan. Vapaa-aikanaan vangin tulee huolehtia asuintilojensa ja muiden oleskelutilojen siisteydestä ja puhtaanapidosta. Vanki voi viettää vapaa-aikaansa myös yhdessä muiden vankien kanssa esimerkiksi urheilemalla tai oleilemalla kirjastossa. Vangeilla on mahdollisuus ulkoilla vähintään tunti päivässä ja heillä on mahdollisuus uskonnon harjoittamiseen uskonnosta riippumatta. Suljettujen vankiloiden vangit saavat tietyn edellytyksin ja rajoitetusti olla puhelinyhteydessä sekä kirjeenvaihdossa vankilan ulkopuolelle. Vieraita vanki voi ottaa vastaan tapaamisiin varattuina aikoina. Vangin tapaukset tulee varata aina etukäteen vankilan ohjeiden mukaisesti, eikä sinne voi vain tulla. (Rikosseuraamuslaitos 2013.)

Vangin sijoittamisesta vankilaan päättää arviointikeskus. Vankeja sijoitettaessa vankilaan on otettava huomioon vangin kotipaikka, yhteyksien säilyminen omaisiin ja läheisiin, ikä, sukupuoli, terveydentilan, aiempien rangaistusten määrä, aikaisempi rikollisuus ja vangin oma toivomus sekä mahdollisuudet sijoittua rangaistusajan

suunnitelman edellyttämään toimintaan. Lisäksi on kiinnitettävä huomiota vangin mahdollisuuksiin hoitaa vankeuden täytäntöönpanoon liittyviä asioita hänen omalla kielellään. (Kurki, Kurki-Suutarinen & Taruvuori 2010, 40–42.)

Vankiloissa on valvonnan asteelta ja toiminnoilta erilaisia osastoja, joilla on oma päiväjärjestys. Kun vangin sijoittamisesta osastolle päätetään, on otettava huomioon rangaistusajan suunnitelma, vangin yksilölliset ominaisuudet, ikä, vangin mahdollisuudet täyttää osallistumisvelvollisuutensa, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen, vangin tai muun henkilön turvallisuus ja rikollisen toiminnan ehkäiseminen. Jos vanki haluaa asua osittain tai kokonaan erillään muista, siihen on annettava mahdollisuus, mikäli vangilla on perusteltu syy uskoa oman henkilökohdaisen turvallisuutensa olevan uhattuna tai jos siihen on jokin muu hyväksyttävä syy. Vankiloissa on myös niin sanottuja sopimusosastoja, joissa sijoitetut vangit sitoutuvat osallistumaan järjestettävään toimintaan sekä päihitteettömyyden valvontaan. (Kurki, Kurki-Suutarinen & Taruvuori 2010, 41–42.)

2.2 Vankeusrangaistus

Vankeusrangaistus tuomitaan joko määräaikaisena tai elinkautisena. Määräajaksi tuomittu vankeusrangaistus voi olla vähintään 14 päivää ja enintään 12 vuotta. Yhteistä rangaistusta määrättäessä enimmäisaika on 15 vuotta. Rangaistuksia täytäntöönpannassa vankeusrangaistusten yhteenlaskettu aika ei saa olla pidempi kuin 20 vuotta. (Rikosseuraamuslaitos 2015.)

Elinkautinen vankeustuomio on tuomio, joka tarkoittaa, että tuomittu joutuu olemaan vankilassa koko elämänsä loppuun saakka. Elinkautisella vangilla on mahdollisuus hakea presidentiltä armahdusta, jolloin vankeustuomio päättyy siihen. Käytännössä kaikki Suomen elinkautisvangit ovat armahdettu noin 15 vuoden vankeusajan jälkeen. Ehdoton vankeusrangaistus on yli kahden vuoden pituinen tuomio. Alle 18-vuotiaalle ehdotonta vankeusrangaistusta ei tuomita kuin poikkeustapauksissa. Ehdoton vankeusrangaistus on aina vankilassa suoritettava ja alle kahden vuoden pituinen vankeusrangaistus on mahdollista tuomita ehdollisena vankeusrangaistuksena. Käräjäoikeus määrää vankeusrangaistuksen pituuden ja sen koetusajan. Ehdollisen vankeusrangaistuksen pituus on yhdestä kolmeen vuoteen. Ehdollisessa

vankeusrangaistuksessa tuomittu ei joudu vankilaan. Jos ehdonalaisvanki tekee koetusaikanaan rikoksen, josta hänelle tuomitaan vankeusrangaistus, niin tällöin aikaisempi ehdollinenkin vankeusrangaistus määrätään vankilassa kärsittäväksi. Mikäli tuomittu ei koetusaikana tee uusia rikoksia, niin tällöin ehdollinen vankeusrangaistus päättyy. (Elfgrén, Juntunen & Norppa 2007, 83.)

2.3 Vankeinhoidon arvot ja tavoitteet

Suomen rikosseuraamuslaitos sitoutuu kaikessa toiminnassaan suomalaisessa yhteiskunnassa tärkeinä ja keskeisimpinä pidettyihin arvoihin: oikeudenmukaisuuteen sekä ihmisarvon kunnioittamiseen. Rikosseuraamuslaitoksen työtä ohjaa käsitys yksilön mahdollisuudesta muuttua ja kasvaa. Arvoihin sitoutuminen merkitsee rikosseuraamuslaitoksen työntekijöille ihmisoikeuksien ja perusoikeuksien turvaamista, tuomittujen ihmisten kohtelemista inhimillisesti, tasavertaisesti sekä asiallisesti, kaiken toiminnan lainmukaisuutta sekä kohtuuden ja oikeuden noudattamista, rikoksen täytäntöönpanon toteuttamista niin, että se tukee tuomitun yksilöllistä kehitystä ja kasvua ja kehitystä hänen rikoksettomaan elämään. (Rikosseuraamuslaitos 2017)

Suomen rikoslaissa korostetaan erityisesti vangin rangaistusajan suunnitelmallisuuden merkitystä vankien tulevaisuuteen. Aikaisemmin vankeinhoitoa luonnehti vangin saattaminen vaarattomaksi, ja edelleenkin yhteiskunta vaatii vankien eristämistä, jotta muiden kansalaisten elämä olisi siviilissä turvallista. Joskus on jopa kuvailtu, että vanki voi vankilassa suorittaa saamaansa kostotuomiota. Aiemmin vankilan tehtävä on ollut uusintarikollisuuden estäminen pelottelun avulla. Nykyään kuitenkin ajatellaan, että pelottelun tai koston sijaan vankilan ensisijainen tehtävä on vankien kuntouttaminen yhteiskuntaan sopeutuviksi kansalaisiksi. (Kurki, Kurki-Suutarinen & Taruvuori 2010, 59.). Vankien elämänhallinnan lisääminen ja sen säilyttäminen ovat nykyisen vankeinhoidon keskeisin tavoite. Sen taustalla on näkemys vangin puutteellisista elämänhallinnan taidoista. Pohdittavaksi jää, ovatko kaikkien vankien elämänhallinnan taidot heikot ja mitä elämänhallinnalla tarkoitetaan. Vastauksia voidaan lähteä etsimään Abraham Maslow:n psykologisen tarvehierarkian kautta. Tarvehierarkian ydin on siinä, että ihmisellä on perustarpeita, jotka tulee tyydyttää ensin ja vasta sen jälkeen on mahdollista siirtyä korkeampien tarpeiden

tyyydyttämiseen. Jos ihmisen tarpeet eivät täyty, ei ihmisellä ole mahdollista myöskään rakentaa täydellisesti sosiaalisia suhteita tai kokea toisten ihmisten arvostusta. Tämä vaikuttaa ihmisten itsetuntoon ja silloin ihmisen on vaikea löytää elämälleen merkitystä ja hallita omaa elämäänsä. Useimmiten elämänhallinnalla tarkoitetaan ihmisten voimavaroja, jolloin ihminen tuntee voivansa vaikuttaa elämäänsä ja ympäristöön hänen tekemillään päätöksillä, ratkaisuillaan ja toimenpiteillään. Tällöin hän kykenee kohtaamaan vaikeita tilanteita ja ehkäisemään niihin liittyviä ahdistavia tilanteita. Jos ihminen ei kykene hallitsemaan elämänsä kulkuaan, se koetaan erilaisina sattumuksina tai ajatellaan muiden ihmisten päättäneen asioista ja näin säätelevän ihmisen elämää. (Kauppila 1999, 48.)

3 YHTEISÖHOIDON PERIAATTEET

Tässä luvussa kerrotaan yleisesti yhteisöhoidosta sen lähtökohdista ja periaatteista, sillä yhteisöhoito liittyy oleellisesti Vaasan vankilan kokonaisvaltaiseen kristilliseen päihdekuntoutusosastoon.

Yhteisöllisyyden puute tuo henkistä kodittomuutta. Jos ihminen ei kuulu mihinkään yhteisöön, elämä ei ole välttämättä mielekäästä. Tällöin voi tuntea, että hänen ei tarvitse noudattaa minkään yhteisön käyttäytymisnormeja tai moraalia. Tällaisesta maaperästä, missä ihmisiltä puuttuu yhteisöllisyyden tunne, kasvaa heistä helposti alkoholi- ja huumausaine-ongelmaisia. Tällöin myös muut syrjäytymistä edistävät ongelmat lisääntyvät. (Hiilamo 2011, 9.)

3.1 Yhteisöhoito osana kuntoutusta

Yhteisöhoito on tuonut uuden näkökulman kuntoutumiseen, sillä yhteisöhoidossa sosiaalisuutta sekä yhteisöä käytetään keskeisenä terapeuttisena elementtinä. Yhteisöhoidon pyrkimyksenä on luoda turvallinen ympäristö erilaisten kriisien kohtaamiseen, kuntoutukseen, asumiseen sekä elämäntaitojen oppimiseen. Yhteisöhoiton tavoitteena on tukea sairasta ihmistä yhtenä yhteisön jäsenenä ja samalla yhteisöhoidossa pyritään auttamaan toisia selviytymään yhteiskunnassamme ja sen muodostamassa elämänpiirissä. Yhteisöhoidolla pyritään luomaan asiakkaalle turvallinen ympäristö hänen kuntoutumiselleen, asumiselle ja uusien elämäntaitojen oppimiselle. Yhteisöhoidolla voidaan harjaannuttaa yhteisön jäsenten ihmissuhdetaitoja, solmimaan uusia ihmissuhteita ja oppia tulemaan toimeen oman itsensä kanssa. Yhteisöhoidossa hoitotapahtuman pyritään luomaan yhteisölliseksi. Tällöin ihminen, joka ei aikaisemmin ole kokenut aitoa yhteisöllisyyttä kokee sen ensimmäisen kerran hänen hoidon aikana. (Rissanen 2007, 177–183.)

Yhteisöhoidon toiminta on oikeudenmukaista, johdonmukaista, avointa, turvallista ja luottamuksellista toimintaa. Yhteisöhoidossa yhteisön jäsenten asenne ja käyttäytyminen muuttuvat myönteisempään suuntaan yhteisöhoidon seurauksena. Yhteisön jäsenten psyykkinen kunto paranee ja vastuunottokyky sekä sosiaalisuus

kasvavat yhteisöhoidon jäsenillä. Yhteisöhoidon toiminnallisuus, jäsenten myönteinen asenne ja suhteet yhteisöön ja yhteisön ulkopuolelle ovat yhteisöhoidon parantavia tekijöitä. (Rissanen 2007, 177–183.) Yhteisöhoidon yksittäistä jäsentä yhteisön esimerkki motivoi, kannustaa ja tukee osallistumaan omaan kuntoutumiseen. Yhteisöhoitossa opetellaan alkuun arjen perusasioita, solmimaan ja pitämään yllä sosiaalisissa suhteita yhteisön sisällä, että sen ulkopuolella. Yhteisö toimii yhteisöhoitossa sosiaalisten taitojen harjoittelupaikkana. (Kuhanen ym. 2010, 107., Hänikäinen-Uutela 2004, 201.) Yhteisössä eläminen vähentää ihmisten luonnollista itsekkyyttä. (O'Brian & Perfas 2005, 614.)

3.2 Yhteisöllisyys yhteisöhoitossa

Yhteisöllisyydellä viitataan ihmisten väliseen läheisyyteen ja välittömään kommunikaatioon. Yhteisössä yhteisön jäseniä kutsutaan heidän etunimillään. Yhteisössä luodaan korjaavia emotionaalisia kokemuksia, osallistuen ja reagoiden yhteisön toimintaan. Yhteisöllisyyden periaatteen mukaan, jokaisella yhteisön jäsenellä on oikeus olla osallisena kaikessa, etuoikeuksia ei yhteisöhoitossa sallita. Yhteisöhoitossa yhteisöllisyyden antama vertaistuki hoitaa ja kuntouttaa yhteisön jäsentä, ja jatkuva palaute antaa jäsenelle mahdollisuuden kasvaa ihmisenä. (Murto 1997, 29; Kuhanen ym. 2010, 107.)

Yhteisten juhlatilaisuuksien viettämisestä ja niiden mieltämisestä yhteisöä lujittavana, yhteenkuuluvuutta lisäävänä ja yksilön itsetuntoa vahvistavana tekijänä suositellaan yhteisöhoitossa. Vaasan vankilan kristillisellä päihdekuntoutusosastolla suositellaan juhlatilaisuuksia ainakin osastolaisten nimi- ja syntymäpäivinä sekä vuoden kulkuun keskeisesti liittyvinä juhla-aikoina. (Vaasan vankilan kristillisen päihdekuntoutusosaston käsikirja 2004, 24) Yhteisöhoidon onnistuminen edellyttää säännöllisiä yhteisökokouksia (Yoo ym. 2004, 256–265.)

3.3 Yhteisöhoidon lähtökohta

Yksi yhteisöhoidon keskeisimmistä lähtökohdista on hoitoyhteisössä toimivan henkilökunnan hyvä yhteistyö. Työyhteisön tavoitteena on avoin ja rehellisesti keskenään

kommunikoiva työryhmä. Kaikki epäluottamusta, avoimuutta tukahduttava ja hierarkisuus ammattiryhmien välillä hajottavat työntekijäryhmän yhteistyötä. Ristiriidat henkilöstössä vaikuttavat kielteisesti yhteisön jäsenten kuntoutumiseen tutkimusten mukaan. Työntekijöiden yhteistyötä tulee ylläpitää riittävillä yhteisillä kokouksilla sekä tarvittaessa yhteisön ulkopuolisella työnohjauksella. (Vaasan vankilan kristillisen päihdekuntoutusosaston käsikirja 2014, 24.)

4 PÄIHDEKUNTOUTUS SUOMESSA

Tässä luvussa tarkastellaan päihdekuntoutusta Suomessa, mitä se on ja miten vankiloissa on järjestetty päihdekuntoutusta vangeille. Päihdekuntoutus liittyy olennaisesti Vaasan vankilan kokonaisvaltaisen kristillisen päihdekuntoutusosaston keskiöön.

Kuntoutuksella tarkoitetaan niitä toimenpiteitä, joiden avulla edistetään ihmisen toimintakykyä, hyvinvointia ja itsenäistä selviytymistä hänen arjessaan. Kuntoutus on aina tavoitteellista toimintaa, jolle on ominaista pitkäjänteisyys ja prosessin omaisuus. (Kettunen ym. 2002, 29–31) Suomessa päihdehuoltolaki (1986/41) määrittelee päihteeksi alkoholijuomat ja kaikki muut päihtymistarkoitukseen käytettävät aineet. Suomessa yleisimpiä käytettäviä päihteitä ovat kannabis, opiaatit, heroini, kokaiini, amfetamiini sekä muut psykostimulantit, hallusiogeenit ja erilaiset synteettiset päihteet. (Huttunen 2014.)

4.1 Kuntoutuksen määritelmä

Kuntoutus voidaan määritellä ihmisen tai ihmisen ja hänen ympäristön muutosprosessiksi. Kuntoutus on aina suunnitelmallista, monialaista ja usein pitkäjänteistä toimintaa, jonka tavoitteena on auttaa kuntoutujaa hallitsemaan hänen elämäntilanteensa. Kuntoutuksessa keskeistä on, että kuntoutusprosessi on asiakaslähtöinen oppimisprosessi, jossa kuntoutuja on aidosti osallisena. (Leino 2015.)

Kuntoutus on sanana hyvin moniselitteinen, ja sillä voidaan ymmärtää monenlaisia toimintoja ja asioita. Näin on varsinkin silloin, jos asiaa tarkastellaan historian valossa. Kuntoutusajatus voidaan kuitenkin määritellä lyhyesti siten, että sillä tarkoitetaan kaikkia niitä toimia, joilla rankaisemisen aikana yksittäiseen rikoksentekijään pyritään vaikuttamaan. Näin kuntoutuminen vähentäisi hänen taipumustaan syyllistyä uusiin rikoksiin ja lisäisi mahdollisuuksia elää yhteiskunnan näkökulmasta hyödyllisenä kansalaisena. (Laine 2014, 286.)

4.2 Päihdekuntoutuksen määritelmä

Päihdekuntoutus on päihderiippuvaisen kuntoutujan hoito- ja kuntoutusvaihe, kun akuuttivaiheen hoito on jo ohitettu. Tällöin kuntoutuja on tässä vaiheessa jo sitoutunut ja motivoitunut elämänmuutokseen, pois päihteiden kierteestä. Päihdekuntoutuksen tarve on hyvin yksilöllistä. Joillekin päihdekuntoutujille riittävät avohoidon tukitoimet, jotkut taas tarvitsevat toistuvia katkaisuhoidoja tai toistuvasti päihdekuntoutusjaksoja. (Holopainen 2008, 214–215.)

Päihdekuntoutus voi kestää ihmisestä riippuen muutamasta viikosta kuukauteen tai jatkua koko loppuelämän. Jotta päihdekuntoutuksesta olisi apua, on päihdekuntoutujan sitouduttava ja motivoituttava oman elämänsä muutoksiin. Päihdekuntoutus ei ole pelkästään päihteistä luopumista, vaan sillä vahvistetaan päihteetöntä elämäntapaa ja päihdekuntoutujan selviytymistä arjessa. Päihderiippuvaisella voi usein olla muitakin päällekkäissairauksia päihdeongelman lisäksi, esimerkiksi masennusta tai ahdistuneisuutta. Päihderiippuvaisen on kuitenkin ensin saatava katkaistua oma päihdeongelmansa, ennen kuin muita sairauksia voidaan aloittaa hoitamaan. (Korhonen 2009, 216.)

4.3 Päihdekuntoutus vankilassa

Vankiloissa huomattava osa vangeista on päihdeongelmaisia. Tarjoamalla vangeille mahdollisuus erilaisiin päihdekuntoutusohjelmiin ja muihin kuntouttaviin ohjelmiin vankeusaikanaan, tuetaan heidän päihteettömyyttään ja rikoksettomuuttaan tulevaisuudessa. Kehykset vankilan päihdetyön kehittämiseksi muodostaa vankeinhoidon päihdetyön strategia. Päihdetyönstrategian tavoitteina ovat päihteiden tarjonnan ja päihderikollisuuden ehkäisy, päihteiden käytöstä aiheutuvien haittojen ehkäisy, päihteiden kysynnän ehkäisy, päihdeongelmaisen vangin kuntoutusketjun turvaaminen vankeudesta vapauteen sekä vangin toimintaympäristöön verkostoituminen. (Rikosseuraamuslaitos 2013.)

Vankiloissa päihdetyö jakaantuu päihdehoitoon, päihdevalvontaan ja päihdekuntoutukseen. Pääasiallisesti terveydenhuollon toteuttama päihdehuolto sisältää muun

muassa päihdearvion, vieroitus-, katkaisu- ja päihdepsykiatrisen hoidon sekä opioidi-riippuvaisen korvaus- ja ylläpito-hoidon. Päihdekuntoutus on kuntouttavaa toimintaa, jota toteutetaan sekä yksilötyönä että erilaisina päihdeohjelmina vankilassa. Päihteettömyyden valvonta ja tarkastustoiminta kuuluvat muun muassa vankiloiden päihdevalvontaan. (Rikosseuraamuslaitos 2013.)

Vangit ohjautuvat päihdekuntoutukseen arviointikeskuksen kautta, jossa vangille tehdään arvio ja rangaistusajan suunnitelma heidän vankeusajalleen. Päihdekuntoutusta järjestetään lähes jokaisessa vankilassa. Vankiloilla on käytössään lyhyitä motivointiohjelmia, joiden tavoitteena on jakaa tietoa päihdekuntoutuksesta sekä motivoida vankeja päihteettömään elämäntapaan niin vankeusaikanaan kuin heidän vapautuessaan. Pitkät ryhmämuotoiset ohjelmat useimmiten perustuvat kognitiiviseen käyttäytymisterapiaan, joka sisältää rikoksetonta ja päihteetöntä elämäntapaa tukevia luentoja, erilaisia tehtäviä sekä yksilö- ja ryhmäkeskusteluja. Tämän lisäksi vankeinhoidossa toteutetaan muutamaa yhteishoidollista ohjelmaa, kuten Vaasan vankilan kristillisellä päihdekuntoutusosastolla. (Rikosseuraamuslaitos 2013.)

Vankilan päihdekuntoutuksen ohjelmat ja kurssit pohjautuvat kolmeen päälinjaan, joita ovat kognitiivinen, yhteisöllinen ja kristillinen/moraalinen kasvatus. Ongelmanratkaisuntaitojen oppiminen päihdeongelman voittamisessa korostuu kognitiivisessa linjauksessa. Moraalista kasvatusta päihteistä irtautumiseen korostaa taas kristillinen/moraalinen linja. (Luukkala 2007, 59–60.)

Hyvin merkityksellistä ohjelmatoiminnan lisäksi on yksilötyönä toteutettava päihdekuntoutus. Kaikki vangit eivät välttämättä halua osallistua tai he eivät sovellu ryhmämuotoiseen toimintaan, jolloin heidän on mahdollista keskustella vankilan sosiaaliohjaajan kanssa päihteiden käyttöön liittyvistä asioista sekä ongelmista. Yksilökeskustelut ovat monien päihdeohjelmien jatkohoitoa. Päihdekuntoutusta tukeva osastointi mahdollistaa myös osan ohjelmatoiminnoissa mukana olevien vankien olemisen sopimusosastolla, jossa he sitoutuvat päihteettömyyteen. Kaikki Suomen avolaitokset ovat päihteettömiä, joihin pääsyn ehtona on sitoutuminen päihteettömyyteen ja satunnaiseen päihdetestaukseen. Päihteettömyyssitoumukseen sitoutuminen tarkoittaa, että vangeille tehdään satunnaisia päihdetestauksia, ja tulosten tulee olla negatiiviset. Useissa vankiloissa vangeilla on mahdollisuus osallistua ver-

taisryhmätoimintaan. Vankilan päihdekuntoutuksen läpikäyneitä vankeja voidaan sijoittaa vankilan ulkopuoliseen päihdehoito- tai kuntoutuslaitokseen enintään kuuden kuukauden ajaksi, mikäli sen todetaan edistävän vangin kuntoutusta vapautumista ajatellen. Päihderiippuvaiset vangit hyötyvät muistakin vankilan toiminnallisista ohjelmista, jotka eivät varsinaisesti ole päihdekuntoutusta. Päihderiippuvaiset hyötyvät esimerkiksi vapauteen valmentavista ohjelmista, perheleireistä ja kuntouttavista työtoiminnoista, jotka sisältävät paljon päihdeongelman käsittelyä sekä päihteetöntä elämää tukevia elementtejä. (Rikosseuraamuslaitos 2013.)

Sosiaali- ja terveysministeriön asetus opioidiriippuvaisten vieroitus- ja korvaushoidosta toteutetaan yhteistyössä vangin ja hänen vapauden aikaisen terveydenhuoltonsa kanssa. Korvaushoidossa olevan vangin osallistuminen vankilan päihdekuntoutukseen ja erilaisiin toimintoihin, sekä hänen asuttamisensa ja avolaitoksiin sijoittaminen arvioidaan hänen toimintakyvyn, tarpeiden ja riskin perusteella tasavertaisesti muiden vankien kanssa, heillä ei ole mitään etuoikeuksia muihin vankeihin nähden. (Rikosseuraamuslaitos 2013.)

5 VAASAN VANKILAN KOKONAISVALTAINEN KRISTILLINEN PÄIHDEKUNTOUTUSOSASTO

Tässä luvussa perehdytään tutkimuksen kannalta tärkeimpään teoriaosuuteen, Vaasan vankilan kokonaisvaltaiseen kristilliseen päihdekuntoutusosastoon. Luvussa avataan osaston koko ideologia ja toimintamalli sekä kerrotaan erilaisista ohjelmista, mitä Vaasan vankilan kokonaisvaltainen kristillinen päihdekuntoutusosasto pitää sisällään.

5.1 Osaston taustateoria sekä ideologia

Kristillinen päihdekuntoutus osaston taustateoriana sekä ideologiana on motivoiva, muutoksen käynnistämistä tukeva ja muutosprosessia ylläpitävä yhteisöhoitollinen ohjelma, joka perustuu useaan terapeuttiseen viitekehykseen. Osaston kohderyhmänä ovat vankeusvangit, joilla on muutosmotivaatiota rikoksettomaan ja päihteetöntään elämään tulevaisuudessa. Osastolle hakeminen on mahdollista valtakunnallisesti ja hakumenettely osastolle tapahtuu kerran vuodessa. Valinnassa haastatellaan jokainen vanki ja päätöksen osastolle pääsemisestä tekee vankilan johtaja osastokokouksen esityksistä. (Vaasan vankilan kokonaisvaltaisen kristillisen päihdekuntoutusosaston käsikirja 2016, 7.)

Vaasan vankilan kristillinen päihdekuntoutusosasto on 12 askeleen ohjelmaan perustuva, eri elämänalueita tukeva sekä teemoittain etenevä kokonaisvaltainen päihdekuntoutusohjelma. Kristillisen päihdekuntoutusosaston keskeisimpiä tavoitteita ovat vahvistaa alkanutta kuntoutumisprosessia kohti päihteetöntä ja rikoksetonta elämää vapautumisen jälkeen, antaa tietoa päihderiippuvuudesta ja tukea yksilöllistä kuntoutusprosessia, sen löytämistä, vahvistumista sekä etenemistä. Yhtenä tavoitteena on myös käynnistää päihdekuntoutusjatkumon suunnittelu vapautumista varten ja toteuttaa sen alkuvaihe osasto aikana. (Vaasan vankilan kokonaisvaltaisen kristillisen päihdekuntoutusosaston käsikirja 2016, 7.)

5.2 Toimintamalli

Vaasan vankilan kristillinen päihdekuntoutusosasto toimii terapeuttisena yhteisönä, missä jokainen yhteisöön kuuluva tietää, miksi hän itse on osastolla ja mikä on heidän yhteinen tavoitteensa osastona: päästä irti päihde- sekä vankilamaailmasta. Kristillisen päihdekuntoutuksen osaston yhteisö antaa jokaiselle yksilölle mahdollisuuden myönteisiin ihmissuhteisiin ja ihmissuhdekokemuksiin. Terapeuttisen yhteisön ensisijaisemmat arvot ovat yhteinen päämäärätietoinen työskentely päämäärien saavuttamiseksi, vastuunottaminen itsestä sekä rehellisyys. Kaikki yhteisön jäsenet toimivat toisilleen ”peileinä”, mikä mahdollistaa jäsenille realistisen kuvan itsestään. Vaasan vankilan kristillisen päihdekuntoutuksen yhteisöhoidon tavoitteena on psyykkisesti eheä, itseensä luottavainen sekä vastuuntuntoinen ihminen, joka on tasapainossa itsensä kanssa. Yhteisöhoito perustuu siihen, että yhteisön jäsenet tekevät yhteistyötä, kommunikoivat avoimesti sekä heillä on keskinäinen vastuu. (Vaasan vankilan kokonaisvaltaisen kristillisen päihdekuntoutuksen käsikirja 2016, 24.)

Vankilassa yhteisöhoito vaatii onnistuakseen tiettyjä pelisääntöjä, jotka on yhteisesti sovittu ja jokainen on niihin sitoutunut. Luonnollisesti vankilassa tulee hyväksyä se, että vankilalla on omat sääntönsä, minkä mukaan yhteisönkin on toimittava. Omat haasteensa yhteisölliselle ajattelulle tuo vankilaympäristö, sillä vankilassa voidaan ajatella jo itsessään olevan monta eri yhteisöä. Vankiloissa on yhteisesti monta eri osastoa, vangit vastaan henkilökunta, kuntoutushenkilökunta vastaan valvontahenkilökunta jne. Edellytys yhteisöhoidolle on kuitenkin se, että tälle yhteisölle luodaan ympäristö ja toimintaedellytykset, joissa yhteisön on mahdollista toimia joustavasti ja itseohjautuvasti, noudattaen silti vankilan yleisiä sääntöjä ja periaatteita. (Vaasan vankilan kokonaisvaltaisen kristillisen päihdekuntoutusosaston käsikirja, 2016, 26–27.)

Vaasan vankilan Kristillinen päihdekuntoutusosasto on vankilan erillinen sopimusosasto, missä tehdään sopimus yhteisöhoidolliseen ohjelmaan osallistumisesta ja sitoumuksesta päihitteettömyyteen, yhdessä kuntoutujien kanssa. Vaasan vankilassa yhteisöhoidollinen kristillinen päihdekuntoutusosasto on toteutettu vankilassa seuraavilla ratkaisulla ja periaatteilla. Kristillinen yhteisöhoidollinen päihdekuntoutus-

osasto kestää yhteensä puoli vuotta ja se pyritään järjestämään vankilassa vuosittain. Osaston aikana on kaksi leirijaksoa sekä viikkokohtainen ohjelma. Osaston leirijaksot toteutetaan puolivälileirinä sekä osaston päätösleirinä, jotka toteutetaan vankilan ulkopuolella. Osastoa toteutetaan vankilassa erillisenä kuntoutusosastona, joten vankilasta on varattu yksi osasto tälle osastolle. Tämä osasto toimii niin sanottuna avo-osastona ja sinne ei sijoiteta muita vankeja kuin osastolaisia. Osasto kalustetaan kuntoutustarpeita varten niin, että sieltä löytyy kaikki tarvittavat välineet kuten, ruokailua, ruuanlaitto ja muuta työskentelyä varten. Kokonaisvaltaiseen päihdekuntoutukseen valitaan 6-8 motivoitunutta vankia valtakunnallisen haun perusteella. Kaikkiin Suomen eri vankiloihin lähetetään hakupaketit vuosittain, hyvissä ajoin ennen osaston alkua. Hakupaketit sisältävät kaikki materiaalit, mitä vangin tulee täyttää hakiessaan osastolle sekä tietoa osaston toiminnasta ja sen periaatteista. Osastolaisten valinnat pohjautuvat jokaisen vangin yksilöllisen rangaistusajan suunnitelmaan ja osastolla vangeille tehdään jatkosuunnitelmat. Jatkosuunnitelmissa huomioidaan jokaisen vangin jäljellä oleva rangaistusaika sekä vapautumisen jälkeiset suunnitelmat. Rikosseuraamusalan ohjelmatyön linjauksia noudatetaan osaston valinnoissa. Valinnan oikea-aikaisuus arvioidaan osastovalinnoissa yksilöllisten tarpeiden ja riskien perusteella, ei rangaistusajan pituudella. Kristillisen päihdekuntoutusosaston ohjelman intensiivisyydestä johtuen, osastolle valikoituu usein vankeja, keillä on melko korkea tai korkea rikoksen uusimisriski. (Rikosseuraamuslaitos, Rikosseuraamusalan ohjelmatyön linjaukset, 2011; Vaasan vankilan kokonaisvaltaisen kristillisen osaston käsikirja, 2016, 27–30.)

Ensimmäisen kuntoutuskuukauden aikana osastolaisille ei myönnetä poistumislupia, jotta ryhmäytyminen olisi helpompaa. Poistumisluvat ovat mahdollisia myöhemmässä vaiheessa ja poistumislupaa hakiessa, jokainen laatii lomasuunnitelman lomansa ajaksi. Lomasuunnitelman tulee tukea päihhteettömyyttä. Kristillisessä päihdekuntoutuksessa lähestytään elämän ongelmia sekä hengellisestä että terapeuttisesta viitekehyksestä. Tämän vuoksi osastolle valinta vaatii hengellisiin asioihin myönteistä suhtautumista, osasto ei kuitenkaan edellytä mitään erityistä uskonnollista vakaumusta. (Vaasan vankilan kokonaisvaltaisen kristillisen osaston käsikirja, 2016, 27–30.)

Koko vankilan henkilöstö vastaa Kristillisen päihdekuntoutuksen osaston toiminnasta. Erityishenkilöstölle keskittyy pääasiallinen kuntoutusohjelman hoidollinen vastuu. Tähän erityishenkilöstöön kuuluu: psykologi, päihdetyön erityisohjaaja, vapaa-ajan toiminnoista ja opinnoista vastaava erityisohjaaja, pastori ja sosiaalityöntekijä. Osastolle on nimetty myös oma valvontapuolen virkamies, joka osallistuu tarvittavin osin osaston ohjelmaan. Kristillisellä päihdekuntoutusosastolla toimii yksi vapaaehtoistyöntekijä osastolaista kohden, tukihenkilönä ja vertaistukena. Kristillisen päihdekuntoutusosaston ohjelmasta ja toiminnasta ovat päävastuussa vankilan päihdetyön erityisohjaaja, joka suunnittelee osaston ohjelman toteuttamisen sekä vastuunjaot, valintaprosessit, aikataulut sekä henkilökunnan yhteistyön. (Vaasan vankilan kokonaisvaltaisen kristillisen osaston käsikirja, 2016, 27–30.)

Vaasan vankilan kristillinen päihdekuntoutusosasto toimii puoliavoimesti muuhun vankilaan nähden. Yhdessä muun vankilan kanssa toteutetaan aamupäivän työ tai opiskelu, ruokailut, iltaohjelma sekä viikonlopun toiminnot. Iltapäivisin, osasto toimii täysin oman ohjelmansa mukaan. Iltapäivisin valmistetaan myös yhteinen päivällinen ruokatarvikkeista, jotka keittiö on osastolle toimittanut. Ruuanlaittoa tuetaan osastolla ohjeiden ja tarvittaessa opastuksen avulla. Vankilan muilla vangeilla ei ole osastolle asiaa, sillä yhteisöhoidollinen osasto on oma alueena. Perustelu Vaasan mallin puoliavoimuudesta suhteessa muuhun vankilaan on se, että kuntoutujat joutuvat pysymään kuntoutuksellisissa tavoitteissaan ja näyttämään oman sitoutumisensa osastolle suhteessa muuhun vankilayhteisöön ja näin osastolaiset näyttävät muille vangeille sitoutuneensa kristilliseen päihdekuntoutukseen. Kun osasto toimii puoliavoimesti, kuntoutujat toimivat myönteisessä mielessä päihdekuntoutukseen motivoijina muille vankilan vangeille oman kuntoutumisensa välityksellä. Vankila saa myös viestin, että päihdekuntoutusosastolla ei tapahdu mitään vierasta, salattua tai ihmeellistä, kun osasto toimii puoliavoimena suhteessa muuhun vankilaan. (Vaasan vankilan kokonaisvaltaisen kristillisen osaston käsikirja, 2016, 27–30.)

Osastolaisten velvollisuus on, että he ovat aamupäivisin opiskelemassa tai töissä niiden sopimusten mukaisesti, jotka on yhdessä laadittu osastolaisten sekä osaston työntekijöiden kanssa. Opiskelusta tai työstä maksetaan osaamisen ja ammattitaidon mukaista toimintarahaa. Osastolaisille maksetaan myös II-luokan toimintarahaa

kuntoutusosaston toiminnan ajalta. Opiskelun tarpeet arvioidaan yksilöllisesti päihdekuntoutusosastolla olevan suhteen. Kuntoutuksen aikana ei aloiteta uusia opintoja ja tulovaiheessa meneillään olevat opiskelut arvioidaan mm. osastolaisen jakamisen näkökulmasta, sillä kuntoutus on vangin ensisijainen toiminta ja se vaatii vangilta paljon voimavaroja. (Vaasan vankilan kokonaisvaltaisen kristillisen osaston käsikirja, 2016, 27–30.)

Yhteisölliseen iltatoimintaan osastolla on osastolaisilla mahdollisuus. Iltatoiminnasta sovitaan aina erikseen osaston kohdalla ja toiminnan tarkoituksenmukaisuutta ja turvallisuutta arvioi vankilan moniammatillinen työryhmä. Kristillisellä päihdekuntoutusosastolla annetaan mahdollisuus viettää yhteisönä juhlapyyhiä yhteisöhoidon periaatteiden mukaisesti. Osastolla on ulkopuolinen luokkatila, missä pidetään osaston ryhmäistunnot ja tunnit ja yhteisöpalaveri voidaan pitää osastolla. Leirit, mitkä kuuluvat osaston toimintaan (2 kpl) pidetään aina Vaasan vankilan ulkopuolella ja valvonta sekä ohjaus tulee olla leireillä riittävä. Leireillä on oma tarkka ohjelma ja ne ovat tavoitteellisia. (Vaasan vankilan kokonaisvaltaisen kristillisen osaston käsikirja, 2016, 27–30.)

Osastolaiset sitoutuvat myös kaikkia muitakin vankeja koskeviin säädöksiin sekä kuntoutusosaston ohjeisiin sekä suostumuksen päihdetestien antamiseen, mikäli niitä vaaditaan. Viikkokohtaiset päihdetestit ymmärretään kuntoutumisen kannalta ja niistä vastaavat rikosseuraamusesimiehet. Vankilan moniammatillinen rangaistusajan suunnitelmista vastaava työryhmä tekee valintaesitykset sekä muut erilaiset päätösesitykset. Esitysten perusteella vankilan apulaisjohtaja tekee varsinaiset päätökset. Omissa moniammatillisissa kokoontumisissa moniammatillinen työryhmä arvioi osastolaisten kuntoutumisprosessia. (Vaasan vankilan kokonaisvaltaisen kristillisen osaston käsikirja, 2016, 27–30.)

5.3 Ohjelmat

Vaasan vankilan yhteisöllisellä kristillisellä päihdekuntoutusosastolla on erilaisia ohjelmia, mistä osastolaisten päiväkohtainen ohjelma koostuu. Seuraavissa alaotsikoissa käydään läpi, mitä eri ohjelmia Vaasan vankilan kokonaisvaltaisella kristillisellä päihdekuntoutusosastolla on ja mitä ne pitävät sisällään.

5.3.1 Yhteisökokous

Kristillisen päihdekuntoutusosaston hoitoyhteisön ydin on yhteisökokous, minkä tavoitteena on keskustella osaston ja sen jäsenten yhteisistä asioista. Yhteisökokouksissa käsitellään muun muassa edellisen viikon ja mahdollisen menneen viikonloppuloman palaute, yhteisöä koskevat asiat, keskustellaan ja arvioidaan jokaisen osastolaisen kuntoutukseen liittyviä teemoja, kerrotaan seuraavan viikon ohjelma ja niiden teemat, käydään läpi mahdolliset ulkopuoliset vierailijat sekä yhteistyökumppanit sekä seuraavan viikon vastuuvuorolaiset. Vastuuvuorolaiset vastaavat yhteisön osaston toiminnan toteutumisesta, aikatauluista ja mahdollisista esittelytehtävistä. Keittiövastaavat huolehtivat päivällisen valmistuksen ja kaiken siihen liittyvän. Osaston siivouksesta ja omien sellien siisteydestä, jokainen osastolainen huolehtii itse. Yhteisökokouksissa vietetään myös mahdollisia juhlahetkiä, kuten syntymäpäiviä. (Vaasan vankilan kokonaisvaltaisen kristillisen päihdekuntoutusosaston käsikirja 2016, 42.)

5.3.2 Yhteiskuntavalmennus

Yhteiskuntavalmennus on keskeinen osa Vaasan vankilan kristillisen päihdekuntoutusosaston sosiaalista kuntoutusta ja se sisältää vankilan sosiaalityöntekijän laatiman kuntoutuspaketin, mikä käsittelee yleistä yhteiskuntatietoutta, yhteiskunnan palveluita, yksilön valintoja vapauden ja vastuullisuuden näkökulmasta, sosiaalisia suhteita sekä yhteiskuntaan sopeutumista ja vapautumista koskevia teemoja. Yhteiskuntavalmennuksen toteutuksesta vastaa vankilan sosiaalityöntekijä yhdessä sosiaalialan yhteistyökumppaneiden kanssa. (Vaasan vankilan kokonaisvaltaisen kristillisen päihdekuntoutusosaston käsikirja 2016, 42.)

Yhteiskuntavalmennuksen kuntoutuspaketin tavoitteena on löytää uusi vastuullisuus omasta elämästä suhteessa omaan itseen, toisiin ihmisiin sekä yhteiskuntaan. Kuntoutuspaketissa käydään läpi yhteiskunnan velvoitteita sekä sen antamia mahdollisuuksia ajatellen vankien selviytymistä sekä sijoittumista vankilasta vapautuessa. Yhteiskuntavalmennus sisältää paljon käytännön tietoa, mikä auttaa vankeja palautumaan normaaliin ”siviiliyhteiskuntaan”, sen toimintakulttuuriin ja arkipäivän

vaatimukseen. (Vaasan vankilan kokonaisvaltaisen kristillisen päihdekuntoutusosaston käsikirja 2016, 42–43.)

Yhteiskuntavalmennus sisältää ”lusimis- ja vapautumissuunnitelman”, joka on jokaisen osastolaisen oma ”päiväkirja” hänen omista toiveistaan, ajatuksistaan suunnitelmista sekä tuntemuksista osaston aikana suhteessa käytännön toimintaan ja tavoitteisiin. ”Lusimissuunnitelman” teko aloitetaan heti osaston alkaessa ja sitä täydennetään, muokataan ja arvioidaan kuntoutuksen aikana. Suunnitelma perustuu kunkin osastolaisen rangaistusajan suunnitelmaan ja täydentää sitä. (Vaasan vankilan kokonaisvaltaisen kristillisen päihdekuntoutusosaston käsikirja 2016, 43.)

5.3.3 Kunnonkohotus

Fyysinen ja psyykkinen hyvinvointi kulkevat käsi kädessä, joten kristillisen päihdekuntoutusosaston toimintaan kuuluu myös kunnonkohotus. Kunnonkohotusta pitää vankilan erityisohjaaja, mutta sen toteutukseen voi osallistua myös muita työntekijöitä, kuten vankilan ulkopuolisia työntekijöitä. Kunnonkohotuksessa esimerkiksi lenkkeillään vankilan ulkopuolella, mikä on vangille mielekästä sekä siellä voidaan tutustua eri lajeihin, joita he voivat esimerkiksi jatkaa vapautuessaan. (Vaasan vankilan kokonaisvaltaisen kristillisen päihdekuntoutusosaston käsikirja 2016, 43.)

5.3.4 Krito-toipumisohjelma

Krito-on 12- askeleen kristillinen toipumisohjelma, joka on Vaasan vankilan kristillisen päihdekuntoutusosaston keskeinen asia, josta vastaa vankilan pastori. (Vaasan vankilan kokonaisvaltaisen kristillisen päihdekuntoutusosaston käsikirja 2016, 44.)

Krito-toipumisohjelmassa käytetään AA:sta tuttua 12 askeleen ohjelmaa sen alkuperäisessä hengellisessä viitekehyksessä. Krito-ryhmä on sielunhoidollinen tukiryhmä, jossa opetellaan puhumaan totta omista kokemuksista sekä tuntemuksista. Krito-toipumisohjelma on tarkoitettu niille, jotka haluavat toipua menneisyytensä mukana tuomista rikkinäisyyksistä, riippuvuuksista ja ongelmista sekä kasvaa vastuulliseen aikuisuuteen. Toipuminen merkitsee irrottautumista elämää tuhoavasta

käyttäytymisestä, valinnoista ja kulttuurista sekä kokonaan uuden elämäntavan opettelemista. Krito-toipumisohjelma on selkeästi kristillinen hoito-ohjelma ja sen pohjana on kristillinen ihmiskäsitys, jossa ihminen ymmärretään myös hengellisenä ihmisenä. (Vaasan vankilan kokonaisvaltaisen kristillisen päihdekuntoutusosaston käsikirja 2016, 44.)

5.3.5 Elämänhallinta

Elämänhallinnan kuntoutuspaketti perustuu kognitiiviseen käyttäytymisterapiaan, sen periaatteisiin ja yleisimpiin terapeutteihin hoitomenetelmiin päihdeongelmaisten parissa. Elämänhallinnan ohjauksen menetelminä ovat sokraattinen dialogi ja siodynaaminen ohjaus. Elämänhallinnan ohjauksesta vastaa vankilan psykologi. Elämänhallinnan tavoitteena on ajattelun, tunteiden ja käyttäytymisen välisen suhteen muuttuminen sekä päihteiden käyttöä ylläpitävien ajatusmallien korvautuminen tarkoituksenmukaisemmilla tulkintatavoilla. Keskeinen ajatus on muutoksen pohjautuminen oppimiseen. Muutos on mahdollista poisoppimisella ja uuden ajattelutavan omaksumisella. (Vaasan vankilan kokonaisvaltaisen kristillisen päihdekuntoutusosaston käsikirja 2016, 45.)

5.3.6 Askel-opetus

Askel- opetusosio liittyy Krito-12 askeleen toipumisohjelmaan. Askel-opetuksessa käydään läpi toipumisohjelman askeleisiin liittyviä Raamatun kohtia sekä käydään läpi hengellistä askel-opetusta, joka rohkaisee ja tukee sekä ryhmätyöskentelyä että jokaisen vangin omaa itsenäistä toipumisprosessia. Askel-opetuksesta vastaa vankilan pastori. Askel-opetuksen keskeinen tavoite on tukea osastolaisten hengellistä kuntoutumista. Tämä tarkoittaa ihmisen luonnollisen hengellisyyden ja raamatun terveen jumalakuvan vahvistamista. Tällöin hengellisen elämän ymmärryksen varauksellisuus tai negatiivisuus voi muuttua positiiviseksi ja rakentavaksi kokonaisuudeksi. Tällöin usko voidaankin ymmärtää elämää kantavana voimana sekä voima-

varana, joka auttaa riippuvuuksista irrottautumisessa ja uuden elämän rakentamisessa. (Vaasan vankilan kokonaisvaltaisen kristillisen päihdekuntoutusosaston käsikirja 2016, 46.)

5.3.7 Päihdehoito

Päihdehoidollinen kuntoutus rakentuu kognitiivisen käyttäytymisterapian teoriaan ja antaa tietoa päihteistä, niiden vaikutuksista ja terveydellisistä seurauksista sekä motivoi päihteettömyyteen koko elämän mittaisena prosessina. Päihdehoito-osiossa keskitytään vahvasti käsittelemään päihteiden käyttöön ja riippuvuuteen liittyviä asioita ihmisen fyysisen ja psyykkisen hyvinvoinnin kannalta. Päihdehoidon tavoitteena on selvittää osastolaisille toipumisprosessin eteneminen, eteen tulevia ongelmatilanteita ja selvittää niihin liittyviä selviytymisstrategioita ja avun lähteitä. Vaasan vankilassa päihdehoidon kuntoutuspaketista vastaa vankilan päihdetyöstä vastaava erityisohjaaja. (Vaasan vankilan kokonaisvaltaisen kristillisen päihdekuntoutusosaston käsikirja 2016, 47.)

5.3.8 Tunneryhmä

Tunneryhmä on yhteisöhoitoon liittyvä ryhmä, joka vahvistaa ryhmään kuulumisen tunnetta ja itseilmaisua sekä harjoittaa osastolaisen sosiaalisia taitoja. Tunneryhmä antaa paikan, ajan ja tilan yhteiseen tunnetyöskentelyyn yhdessä osaston kanssa. Uskallus erilaisten tunteiden ilmaisemiseen edellyttää riittävää luottamusta ja turvallisuuden tunnetta ryhmässä. Turvallisuuden syntyminen ja sen ylläpitäminen liittyvät siihen, että jokainen ryhmäläinen sitoutuu yhteisiin periaatteisiin. Tunneryhmässä havainnoidaan itsestä uusia puolia, harjoitellaan toisen ihmisen huomioonottamista sekä kuulluksi tulemistä. Tunneryhmässä opetellaan hyväksymään omia vahvuuksia sekä heikkouksia. Käytännön tavoite tunneryhmässä on kohdata epämiellyttäviä tunteita pakenematta niitä, jolloin luottamus omaan selviytymiseen vahvistuu. (Vaasan vankilan kokonaisvaltaisen kristillisen päihdekuntoutus-osaston käsikirja 2016, 48–49.)

5.4 Osastolle hakeminen

Vaasan vankilan kristilliselle päihdekuntoutusosastolle on avoin haku kaikille Suomen vangeille. Osastolla olo kestää puoli vuotta ja sen ajankohta on marras-joulukuusta toukokuuhun. Syyskuun loppupuolella kaikkiin Suomen vankiloihin lähetetään osastolle tarkoitetut hakupaketit ja ohjelman hausta pyritään informoimaan mahdollisimman laajasti, niin rikosseuraamuslaitoksen työntekijöiden sisällä kuin vankienkin keskuudessa. (Vaasan vankilan kokonaisvaltaisen kristillisen päihdekuntoutusosaston käsikirja 2016, 58.)

Kristilliselle päihdekuntoutusosastolle valinnat tekevät Vaasan vankilassa toimiva moniammatillinen työryhmä, johon kuuluu osaston henkilökunnan lisäksi rikosseuraamusesimiehiä, vartijoita sekä turvallisuudesta ja vankilan toiminnoista vastaavat apulaisjohtajat. Valinnoita tehdessä konsultoidaan tarvittaessa vankilan sairaanhoitajaa. Valinnoita tehdessä, korostetaan henkilön sopivuutta yhteisöhoitolliseen kuntoutukseen ja vangin kokonaisvaltaisen kuntoutumisen tarvetta. Koska kyseessä on suljetun vankilan päihdekuntoutusosasto, ei jäljellä olevalla vankeusajalla tai vankeusajan pituudella ole sinänsä merkitystä. Turvallisuusnäkökulma huomioidaan kuitenkin esimerkiksi vankila-aikaisten rikkeiden ja vankilasta karkaamisalttiuden näkökulmasta. Turvallisuusnäkökulma on tärkeä huomioida, sillä osaston toimintaan kuuluu myös vankilan ulkopuolisia käyntejä sekä osastoaikana järjestetään kaksi eri leirijaksoa, jotka suoritetaan vankilan ulkopuolella. (Vaasan vankilan kokonaisvaltaisen kristillisen päihdekuntoutusosaston käsikirja 2016, 58.)

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

6.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tavoitteet

Opinnäytetyöni tarkastelee Vaasan vankilan kristillisen päihdekuntoutusosaston vaikuttavuutta sekä mahdollisia kehityskohteita. Opinnäytetyöni päätavoitteena on tuoda näkyväksi, miten Vaasan vankilan kristillinen päihdekuntoutusosasto on vaikuttanut vangin kuntoutumiseen ja irtautumiseen rikollisesta elämästä. Opinnäytetyöni tutkimuskysymykset ovat: Mitkä ovat olleet osastolla niitä tekijöitä jotka ovat motivoineet osastolaisia muutokseen heidän tulevaisuutensa suhteen? Miten entiset osastolaiset kehittäisivät Vaasan vankilan kristillistä päihdekuntoutusosastoa?

6.2 Tutkimusmenetelmät

Opinnäytetyöni tutkimusmenetelmäksi valitsin laadullisen tutkimusmenetelmän eli kvalitatiivisen tutkimuksen. Kvalitatiivisen tutkimuksen lähtökohtana on ihmisen todellisen elämän kuvaaminen. Todellisen elämän kuvaamiseen sisältyy ajatus siitä, että ihmisten todellisuus on moninainen. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa on kuitenkin otettava huomioon, että ihmisten todellisuutta ei voi jakaa mielivaltaisesti osiin. Ihmisten kokemat tapahtumat muovaavat samanaikaisesti toinen toisiaan ja onkin mahdollista löytää monen suuntaisia suhteita. Kvalitatiivisen tutkimuksen keskeisiä ajatuksia on, että tutkimuksessa pyritään tutkimaan kohdetta mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2004, 152.)

Laadullisessa tutkimuksessa ollaan kiinnostuneita saatavan tiedon merkityksestä ja sen laadusta. Laadullisessa tutkimuksessa kuvataan todellista elämää, jota tutkitaan mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Tutkimustulosten objektiivisuus ei kuitenkaan ole täysin mahdollista, sillä tutkija ja yleinen tieto linkittyvät yhteen. Bergin (2004,7) mukaan laadullinen tutkimus etsii vastauksia kysymyksiin tutkimalla erilaisia sosiaalisia tilanteita ja ihmisten toimintaa näissä tilanteissa.

Kvalitatiivisen tutkimuksen tyypillisiä piirteitä: 1) tutkimus on kokonaisvaltaista tiedon hankintaa ja aineisto kootaan todellisissa tilanteissa, 2) ihmistä suositaan tiedon

keruun välineenä, 3) tutkimuksessa käytetään induktiivista analyysia, 4) aineiston hankinnassa käytetään laadullisia metodeja, 5) tutkimuksen kohdejoukko valitaan tarkoituksenmukaisesti, 6) tutkimussuunnitelma muokkautuu tutkimuksen edetessä ja 7) tapauksia käsitellään ainutlaatuisina ja tulkitaan aineistoa sen mukaisesti. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2004, 155.)

Laadullisessa tutkimuksessa pyritään tavoittamaan tutkittavien henkilöiden näkemys ja näkökulma tutkittavasta aiheesta. Aineistonkeruu tapahtuu tällöin pääasiassa havainnoimalla sekä haastatteleamalla. Haastattelun kohde valitaan sattuman varaisesti, jotta tutkittavaa aihetta pystytään analysoimaan syvällisesti. Silloin kun aineistonkeruun tekee tutkija itse, tulkinnot ja näkökulmat voivat kehittyä tutkimuksen edetessä. (Kiviniemi 2001, 68.) Opinnäytetyöni tutkimusmenetelmä, laadullinen tutkimusmenetelmä, tukee ihmisen ainutlaatuisuutta sekä yksilöllisyyttä. Tutkimus on toteutettu haastatteluina, joten kaikki haastatteluissa esille tulleet asiat ovat ihmiselle yksilöllisiä.

6.3 Haastateltavien valinta

Tutkimuksen kohderyhmänä olivat ihmiset, jotka ovat vankeusaikanaan suorittaneet Vaasan vankilan kristillisen päihdekuntoutusosaston. Haastateltavat olivat kaikki eri elämäntilanteissa, osalla oli vielä vankeusrangaistusta jäljellä, osa taas oli vapautunut siviiliin jo aiemmin. Rajasin Vaasan vankilan kokonaisvaltaisen kristillisen päihdekuntoutuksen läpikäyneisiin vankeihin, sillä olen sosionomi (AMK)-opintojeni aikana tehnyt syventävät opintoni rikollisuus- ja päihdesektorilla.

Hankin haastateltavani ”puskaradion” kautta, sillä rikosseuraamuslaitos ei saa ottaa yhteyttä entisiin vankeihin tai välittää heidän yhteystietojaan.

Haastattelin neljää Vaasan vankilan kristillisen päihdekuntoutusosaston läpikäynyttä vankia kevään 2017 aikana. Haastattelun kriteerinä pidin sitä, että haastateltava on läpikäynyt Vaasan vankilan kristillisen päihdekuntoutusosaston vankeusaikanaan.

6.4 Tutkimusaineiston keruu

Havainnoinnin ohella haastattelut ovat laadullisen tutkimuksen yleisimpiä aineisokeruumenetelmiä, joita käytetään, kun halutaan saada käsityskyky kohteesta, eikä ilmiötä vielä tunneta. (Kananen 2014, 70). Minulla oli haastattelutilanteissa mukana haastattelurunko, jonka lisäksi tein tarkentavia kysymyksiä haastattelun edetessä haastattelutilanteen mukaan. Haastattelu tilanteessa kirjasin itselleni myös muistiinpanoja, jotka helpottivat minua haastatteluiden analysoinnissa haastattelunauhojen lisäksi. Muistiinpanot auttoivat pitämään haastattelun myös aiheessa. Haastattelurungosta oli haastattelutilanteissa suuri apu, sillä sen avulla haastattelun sai pidettyä asiassa, eikä se lähtenyt sivuamaan aiheen vierestä.

Haastateltavat asuivat eri puolella Suomea. Tein neljä haastattelua, joista haastateltavat olivat miehiä, iältään 45-60-vuotiaita. Haastateltavista kaksi suoritti vielä jäljellä olevaa vankeustuomiotaan ja kaksi heistä olivat jo vapautunut siviiliin aiemmin. Suoritin haastattelut rauhallisessa paikassa ja haastateltavat saivat itse valita paikan, jossa haastattelu suoritetaan. Yhden haastattelun suoritin vankilassa, yhden haastateltavan kotona ja kaksi heidän ehdottamassaan paikassaan. Haastattelut kestivät tunnista kolmeen tuntiin.

Osalla haastateltavissa oli vielä melko tuoreessa muistissa Vaasan vankilan kristillinen päihdekuntoutusosasto. Osalla haastateltavista osaston käymisestä oli jo kauemman aikaa, mikä loi haasteen haastatteluun, sillä asiat eivät olleet haastateltavalla enää tuoreessa muistissa. Haastattelun edetessä osastoaikaiset muistot alkoivat kuitenkin nostaa päätään.

Haastattelut sujuivat kaiken kaikkiaan mielestäni hyvin. Haastateltavat olivat saaneet ennakkoon tiedon opinnäytetyöni aiheesta ja teemoista sekä siitä, mitä haastatteluissa käsitellään. Tällöin haastateltavat pystyivät ennalta varautumaan kysymyksiin ja miettimään mahdollisia vastauksia jo valmiiksi. Haastateltaville vein pieneksi kiitokseksi mahdollisuuksien mukaan kahvipaketin sekä suklaata ja osalle lähetän valmiin opinnäytetyöni. Haastateltavien suhtautuminen haastatteluun olivat positiivista, ja haastatteluissa vallitsi rento tunnelma, joka huokui luottamusta puolin ja toisin.

6.5 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Eettinen sitoutuneisuus johtaa hyvää tutkimusta. Tutkimusetiikalla tarkoitetaan hyvien tieteellisten käytäntöjen noudattamista. (Vilkkä 2005, 29.) Eettisyydellä tarkoitetaan ihmisen sisäistä kykyä tunnistaa oikean ja väärän ero. (Kuula 2011, 21) Etiikka on osa ihmisten arkista elämää moraalisenä näkökulmana. Etiikka on mukana ihmisten eri tilanteissa, joissa ihminen pohtii suhtautumistaan omiin ja toisten tekemisiin, sitä mikä on sallittavaa, mikä ei ja miksi. Etiikalla ja moraalilla tarkoitetaan yleensä niitä tapoja, tottumuksia ja rajoituksia, jotka säätelevät ihmisten välistä elämää. Etiikka ja moraalit ovat erityisesti läsnä tilanteissa, joista selviytymiseen ei ole olemassa yhtä ainutta ratkaisua, vaan jokainen eri ratkaisu sisältää eri näkökulmista katsoen sekä myönteisiä että kielteisiä piirteitä. Lakien ja eettisten normien tuntemus saattaa auttaa konkreettisesti tutkimusetiikan käsittelyssä ja ratkaisujen tekemisessä, mutta tutkimustyötä tehtävissä ratkaisuissa ja valinnoissa jokainen itse kantaa vastuun. (Kuula 2011, 21.)

Tutkimuksessa tutkittavien anonymiteetin kannalta on tärkeää, että tutkimusaineisto ei joudu väärin käsiin. Haastattelunauhat sekä kuva-aineistot, joista henkilö voidaan tunnistaa ovat arkaluontoisia haastattelu materiaaleja. Tutkimusaineistoa kerätessä ja sitä säilyttäessä on turvattava, ettei aineisto joudu väärin käsiin. (Vilkkä 2005, 35.) Ennen haastattelun aloittamista kerroin haastateltaville, että minulle voi puhua täysin luottamuksellisesti sekä muistutin heitä minun olevan salassapitovelvollinen. Korostin haastateltaville sitä, että heidän pysyminen anonymienä on tärkeää. Kerroin, että haastateltavia ei pystytä tunnistamaan tutkimuksesta, eikä äänitteitä kuuntele eikä muistiinpanojani lue kukaan muu kuin minä itse. Haastateltavat kirjoittivat ennen haastattelun alkua vielä lupalapun, missä sain heiltä luvan käyttää heidän haastattelujaan tutkimuksessani. Opinnäytetyössäni olen toiminut tutkimusetiikan mukaisesti, eikä opinnäytetyön teoriaa ole plagioitu.

Kirjoitin haastattelut sanatarkasti nauhurilta puhtaaksi, sillä nauhoitin kaikki haastattelut. Haastateltavilla oli mahdollisuus kieltäytyä vastaamasta joihinkin apukysymyksiin ja haastateltavilla oli haastatteluissa mahdollisuus täysin vapaasti kertoa, mitä he halusivat. En painostanut heitä vastaamaan mihinkään kysymyksiin, vaan haastateltavat saivat kertoa sen, mitä halusivat. Laadin haastateltaville saatekirjeen (liite

1), minkä he saivat ennen haastattelua ja haastattelun aluksi haastateltavat allekirjoittivat lupahakemuksen (liite 2.). Saatekirjeessä kerroin jo etukäteen haastattelun kulun ja mihin kysymyksiin etsin vastauksia sekä sen, että haastattelut nauhoitetaan ja materiaalia käytetään vain opinnäytetyössäni ja tämän jälkeen materiaali hävitetään asianmukaisesti. Kenenkään haastateltavan henkilöllisyys ei tule julki eli haastateltavat pysyvät anonyymeinä.

Kaiken tutkimuksen ja luotettavuutta ja pätevyyttä tulisi joillakin tavoin arvioida. Laadullisia tutkimuksia lukiessa voi todeta monien tutkijoiden pohtivan, miten he kertoisivat lukijoilleen, tarkasti mitä he ovat tutkimuksessaan tehneet ja miten he ovat päätyneet saatuihin tuloksiin. Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta parantaa se, että tutkija selostaa tarkkaan tutkimuksen toteutumisen. Tarkkuus koskee tutkimuksen kaikkia eri vaiheita. Haastatteluihin liittyvät asiat, kuten käytetty aika, mahdolliset häiriötekijät, virhetulkinnat haastatteluissa ja tutkijan oma itsearviointi haastattelutilanteessa nostavat tutkimuksen luotettavuutta. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2004, 217.) Opinnäytetyön luotettavuuden takia on tärkeää muistaa kriittisyys lähdevalintoja tehdessä. Opinnäytetyön aineiston luotettavuuteen vaikuttavat muun muassa lähteiden ikä, tunnettavuus ja uskottavuus. Uutta tutkimustietoa ilmestyy jatkuvasti, käytettyjen lähteiden tulisi olla mahdollisimman uusia ja lähteiden laatu on määrää tärkeämpää. (Vilkkä & Airaksinen, 72–73.)

Opinnäytetyöni tulosten luotettavuuteen vaikutti se, että minulla oli aluksi kymmenen haastateltavaa, mutta heistä vain neljä sain loppujen lopuksi kiinni ja he suostuivat haastatteluun. Tosin laadullisessa tutkimuksessa ei aina ole haastateltavien määrä olennainen.

6.6 Tutkimusaineiston analysointi

Tutkimuksen aineistoa voi analysoida monin eri tavoin. Pääperiaate analyysitavan valinnassa on, että valitaan sellainen analyysitapa, joka parhaiten tuo vastauksen ongelmaan ja tutkimustehtävään. Yhteiskunta- ja kasvatustieteellisessä tutkimuksessa tarvitaan monenlaisia lähestymistapoja. Analyysitavat voi kuitenkin jaotella karkeasti kahteen eri tapaan. Selittämiseen pyrkivässä lähestymistavassa käyte-

tään useimmiten tilastollista analyysia ja päätöksentekoa ja ymmärtämiseen tähtäävässä lähestymistavassa käytetään tavallisesti kvalitatiivista analyysiä ja päätelmien tekoa. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2004, 212.)

Opinnäytetyöni tutkimuksen analysointia tehdessä yhdistin aineistolähtöisen ja teoreettisilähtöisen analyysitavan. Aloitin opinnäytetyöni analyysin teoriaani hyväksikäyttäen ja siitä siirryin vähitellen analysoimaan haastatteluja sekä etsimään sieltä keskeisimpiä vastauksia. Tutkimuksen analysoinnin koin pitkäksi ja työlääksi prosessiksi, sillä kirjoitin opinnäytetyöni yksin. Parityöskentely olisi ollut mahdollisesti helpompaa, sillä analysointiin olisi tullut toinenkin näkökulma ja ajatuksia tutkimuksesta olisi voinut jakaa parin kanssa. Aineiston laajuus sekä tutkimuskohde toivat analysointiin omat haasteensa. Analysoinnissa jaoin kysymykset teemoihin, joiden pohjalta aloin purkamaan haastatteluja ja etsimään tutkimuskysymyksiin vastauksia. Jaottelin haastattelut niin, että ensiksi keskusteltiin elämästä ennen vankilaa, siitä, mikä sai hakeutumaan kristilliselle päihdekuntoutusosastolle, mitä osasto antoi ja kuinka entiset osastolaiset sitä kehittäisivät ja mitä heille kuuluu nyt. Tämän teemoittelun jälkeen minun oli helppo lähteä etsimään vastauksia tutkimuskysymyksiini.

Haastattelun menetelmänä käytin teemahaastattelua eli puolistrukturoituja haastatteluja. Perinteinen tapa kerätä laadullisessa tutkimuksessa aineistoa on teemahaastattelu ja sillä pyritään hakemaan vastauksia erilaisiin ongelmiin ja tutkitaan erilaisia ilmiöitä. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 48.) Teemahaastattelussa pyritään löytämään merkityksellisiä vastauksia tutkimuksen ongelma-asettelun ja tarkoituksen mukaan, sekä esitetään avoimia, että puoliavoimia kysymyksiä. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 74-76.) Teemahaastattelussa kaikkein oleellisinta on haastattelun eteneminen tiettyjen ennalta määriteltyjen teemojen varassa sen sijaan että keskityttäisiin yksityiskohtaisiin kysymyksiin. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 48.)

Haastattelun eteneminen haastateltavien ehdoilla ja sen aiheet ovat tyypillisiä piirteitä teemahaastatteluille. Teemahaastatteluissa haastatteluiden aihepiirit ovat määritelty etukäteen, mutta kysymysten tarkka muoto ja järjestys puuttuvat. Teemahaastattelu on puolistrukturoitu haastattelumenetelmä. Puolistrukturoidussa haastattelussa kysymykset ovat samat kaikille, mutta valmiita vastauksia ei ole annettu valmiiksi, vaan vastaaja vastaa kysymyksiin omin sanoin. (Eskola & Vastamäki

2015, 29.) Valitsin haastattelumuodoksi teemahaastattelun, koska halusin saada haastateltavien kanssa mahdollisimman laajan ja hyvän keskustelun aikaiseksi ennakoon valitsemistani teemoista.

Teemoittelussa haastattelujen aineistosta on mahdollista saada esille erilaisia vastauksia ja tuloksia esitettyihin kysymyksiin. Tällä tavalla tutkimustulokset palvelevat erityisesti erilaisia käytännöllisiä intressejä. (Eskola & Suoranta 1999, 180.) Haastattelujen teemoittelussa aineistosta nostetaan esille tutkimusongelmia valaisevia erilaisia teemoja. Tällä tavoin aineistosta mahdollistuu tiettyjen teemojen esiintyminen ja ilmeneminen. Tällöin aineistossa on mahdollista keskittyä teeman sisältämiin keskeisiin aiheisiin ja siten esittää se kokoelmana erilaisia kysymyksenasetteluja. Aivan aluksi tekstimassasta on löydettävä ja sen jälkeen eroteltava tutkimuskysymysten kannalta keskeisimmät aiheet. Onnistunut teemoittelu vaatii teorian sekä empirian vuorovaikutuksen. (Eskola & Suoranta 1999, 175–176.)

7 HAASTATTELUN TULOKSET

Elämä ennen vankilaa

Kukaan neljästä haastateltavasta ei ollut ensikertalainen, heillä kaikilla oli useampia vuosia vankeustuomioita takanaan, joko ehdollisena tai ehdottomana ja he olivat istuneet vankeustuomiotaan jo useamman vuoden, ennen kuin he hakivat Vaasan vankilan kristilliselle päihdekuntoutusosastolle. Jokaisella haastateltavalla rikokset alkoivat jo nuorena, yhdellä haastateltavalla jopa jo 7 vuoden iässä. Lapsena rikokset olivat lähinnä kaupasta varastelua sekä kioskimurtoja ja siitä rikoskierre alkoi. Jokaisella haastateltavalla päihteet liittyivät rikoksien tekoon vahvasti.

Ensimmäisii kertoja mä olen joutunut vankilaan, se et mä jouduin poikakotiin 70 luvun alkupuolella ja mä pidän sitä kaikkein kovimpana paikana. (H1)

Niit tuomioit oli siin ensimmäisen tuomion jälkeen putkeen aika taajaan. En mä ehtiny hirveesti siviilis oleen. (H1)

Mä oon ollut kuitenkin jo yli 30 v, kun ensimmäisen kerran vankilaan joutunut. (H2)

Hakeutuminen Vaasan vankilan kristilliselle päihdekuntoutusosastolle

Kaikki neljä haastateltavaa olivat saaneet tietoa Vaasan vankilan kristillisestä päihdekuntoutusosastosta joko vankilan henkilökunnalta, ilmoitustaululta tai niin sanotun puskaradion kautta.

Tutkija kysy, ooks sä noit hengellisiä asioita miettiny. Mä sanoin et en oo, mut tuo kyl mä voisin niit ruveta oikeestaan ajatteleen, ku ei täs muutkaan vaihtoehtoo oo. Mä olin joskus mammalle sanonut, että jos tulee yli 10 vuoden tuomio, niin mä en tuu koskaa lusimaan sitä. Mul ei ollut siin sit ku yks vaihtoehto, toinen vaihtoehto olis ollu se, et olisin lopettanu tän elämisen kokonaa. (H1)

Kaikilla neljällä oli myös aiempaa kokemusta päihdekuntoutuksesta. Päihdekuntoutukset olivat lähinnä katkotyyppisiä, kolme haastateltavaa ei ollut päihdekuntoutusta

siviilissä saaneet loppuun asti, ja he kokivat, että päihdekuntoutuksesta ei silloin ollut suurta hyötyä, siellä käytiin lähinnä lepäämässä tai jonkun toisen ihmisen pakottamana.

Kokemus Vaasan vankilan kristillisestä päihdekuntoutusosastosta

Kaikki neljä haastateltavaa kokivat, että suurin vaikutus muutoksen tekemiseen on ollut Vaasan vankilan kristillisellä osastolla hengellisellä puolella. Kaikki neljä haastateltavaa kokivat, että uskon tulo on ollut yksi suuri merkittävä tekijä heidän elämässään sekä uuden suunnan löytämisessä. Osasto on vaikuttanut heidän uskon tulon- ratkaisuun myönteisesti.

Raamatusta tiedän paljon. Hengellisen puolen kurssuja on tullu käytyä, mä tiedän kyllä suuntani mihin mä meen. Ilman niitä hengellisiä asioita mä en olisi päässyt tähän pisteeseen, et olisi ollu mahdollisuus selvitä. (H1)

Kyllähän mulla se oli se uskon tulo mikä vaikutti tähän päivään saakka on kantanut. (H3)

Kaksi haastateltavaa koki hyvänä sen, että osasto ei ollut eristetty muusta vankilan toiminnoista, puolet päivästä oltiin osastolaisten kanssa, toinen puoli taas muiden vankien kanssa. Kaksi haastateltavaa taas koki, että osasto olisi ollut parempi, jos se olisi eriytetty kokonaan vankilan muusta toiminnasta.

Sielä oli hyvä se, että sielä oli rakennettu se niin, että ei oltu eristetty mitenkään, oltiin puolet päivästä toisten kanssa, oltiin töissä. (H2)

Tukihenkilön vierailut vankilassa ja tiivis yhteydenpito hänen kanssaan on ollut myös yksi iso asia, joka on vaikuttanut osastolaisiin osaston aikana. Kaikki neljä haastateltavaa koki tukihenkilön hyvänä ja tärkeänä heidän muutoksen tekemisensä.

Se on jäänyt kaikista parhaiten mieleen ja sen avulla on päässyt näiden ensimmäiset vuodet eteenpäin. (H4)

Positiivinen asia, mikä koettiin osaston toimivuudessa, oli yhteisöllisyys. Ryhmän tuki oli monelle osastolaiselle kantava voima. Haastateltavat kertovat, että kun he elivät yhteisössä, he huomasivat, että kaikki ovat tehneet elämässään virheitä ja kukaan ei ole toistaan pahempi tai parempi.

Huomas että kaikki on niinku samassa pisteessä, ei ollut semmosta mitä oli aatelut, että itte on viä huonompi kuin kukaan muu. Kaikki on vähän niinko samalla lailla töppäilly... (H2)

Vaasan vankilan kristillinen päihdekuntoutusosasto koettiin kuin ponnahduslauta elämään, sieltä sai hyvät eväät tulevaisuuteen. Haastateltavat kertoivat, että osasto huomioi kaikki elämän osa-alueet ja osastolta oli mahdollisuus vankilan ulkopuolisiin vierailuihin. Osastoaikaiset leirit vankilan ulkopuolella sekä siellä tehdyt tulevaisuuden suunnitelmat olivat haastateltavien mielestä hyviä, ne motivoivat tulevaisuuteen.

Kehitettävää osastolaisten näkökulmasta

Haastatettavista kolme kertoi, että osasto oli hyvä juuri noin ja he suosittelivat sitä kaikille vangeille, jotka edes vähän miettivät hakeutumista osastolle vankeusaikaan.

Mun mielest siel ei ollu semmost asiaa, mikä ei toiminu. Mulle se ainaki toimi. (H1)

Haastatteluissa tuli julki, että jokainen haastateltava lisäisi osaston hengellistä puolta, enemmän Raamatun lukua sekä ulkopuolisia kirkkovierailuja. Haastatteluissa tuli myös ilmi, että he olisivat toivoneet, että osaston henkilökunta olisivat olleet myös selkeästi uskossa.

En mä tie, mä sanoisin, et sitä hengellistä puolta. Et jos se kulkee edelleen kristillinen päihdekuntoutusosasto, niin sillen pitäis panostaa enemmän sitä kristillisyyttä. (H3)

Osastolle kaivattaisiin enemmän sitouttamista ohjelmaan. Tämä perusteltiin sillä, että osan haastateltavien osastoaikana ei ollut pakollista osallistua kaikkeen osas-

ton ohjelmaan, kuten ulkopuolisiin kirkkovierailuihin. Yksi haastateltavista olisi kaivannut selkeästi enemmän ulkopuolisia vierailuja, kuten kirkko vierailuja. Myös yksi haastateltavista koki, että osaston aikaiset leirit eivät toimineen, leirit olivat yhtäkkiä vain lyhentyneet. Yksi haastateltava olisi myös kaivannut enemmän atk-opetusta sekä tietokonetta osastolle, millä olisi sen käyttöä voinut opetella. Atk- taidot olisivat olleet hyöty vapautumisen kannalta.

Pitäis sitouttaa siihen osaston ohjelmaan. (H2)

Nykytilanne

Kaikki neljä haastateltavaa kertoi, että he ovat saaneet elämälleen suunnan osaston jälkeen, päihteiden käyttö on loppunut, myös kolme haastateltavaa on lopettanut tupakoinnin. Kahdella haastateltavalla oli jäljellä vielä vankeustuomiota ja kaksi haastateltavaa oli hankkinut itselleen ammatin osaston jälkeen.

Yksi haastateltava kävi palkkatöissä, yksi oli vapaaehtoisena ja kahdella oli vielä vankeustuomiotaan jäljellä. Jokainen haastateltava näki tulevaisuutensa valoisana sekä jokainen heistä oli vielä vahvasti uskossa. Jokainen haastateltava muisteli lämpimästi Vaasan vankilan kristillistä päihdekuntoutusosastoa ja suosittelisivat sitä ihan jokaiselle vangille.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä luvussa käyn keskeisimmät tulokset tutkimuksestani läpi, niin että ne vastaavat mahdollisimman kattavasti ja laajasti tutkimuskysymyksiini. Mitkä ovat olleet osastolla niitä tekijöitä jotka ovat motivoineet osastolaisia muutokseen heidän tulevaisuutensa suhteen? Miten entiset osastolaiset kehittäisivät Vaasan vankilan kristillistä päihdekuntoutusosastoa?

Opinnäytetyöni kautta olen pyrkinyt tuomaan tutkimustietoa entisten vankien kuntoutumisesta. Tulosten kautta pyrin kuvaamaan, kuinka suuressa roolissa Vaasan vankilan kristillinen päihdekuntoutusosasto on ollut osastolaisten muutoksessa.

8.1 Osaston keskeisin vaikutus muutokseen

Tutkimustuloksista ilmenee, että yhteisö vaikutti suuresti muutoksen tekemiseen. Yhteisön voima ja tuki koettiin kannattelevana asiana, joka piti erossa muista houkutuksista. Kun osastolaiset elivät yhteisössä, heidän kenenkään ei tarvinnut esittää olevansa muuta kuin he oikeasti ovat. Yhteisössä eläminen oli osastolaisille vertaistukea, he ymmärsivät toisiaan, sillä heistä jokainen oli joskus elämässään töpännyt ja tehnyt vääriä valintoja. Yhteisö ei tuominnut ketään, he olivat kaikki samalla viivalla. Tutkimustuloksista ilmenee, että jokaisen osastolaisen oli helppo kulkea kohti muutosta, sillä yhteisö kantoi heitä eteenpäin. He saivat päivittäin vertaistukea ja kannustusta toisiltaan ja heillä kaikilla oli sama, yhteinen päämäärä, pyrkiä kohti muutosta. Yhteisöllisyyden periaatteen mukaan, jokaisella yhteisön jäsenellä on oikeus olla osallisena kaikessa, etuoikeuksia ei yhteisöhoidossa sallita. Yhteisöhoidossa yhteisöllisyyden antama vertaistuki hoitaa ja kuntouttaa yhteisön jäsentä ja jatkuva palaute antaa jäsenelle mahdollisuuden kasvaa ihmisenä. (Murto 1997, 29; Kuhanen ym., 107.)

Haastateltavat toivat ilmi myös uskon- voiman heidän muutoksessaan. Haastateltavat kokivat, että uskoon tulo on ollut yksi merkittävä heidän muutoksen tekemisessä ja Vaasan vankilan kristillinen päihdekuntoutusosasto vahvisti tätä heidän uskoaan. Vaasan vankilan kristillisen päihdekuntoutusosaston jäseniä yhdisti usko myös vah-

vasti, he kaikki olivat kiinnostuneita siitä ja he saivat uusia näkökulmia keskustellessaan uskosta muiden osastolaisten kanssa. Haastatteluissa ilmeni, että osastolle on hakeuduttu vasta sen jälkeen, kun uskon ratkaisu on jo tehty ja usko on jo niin vahva, että he eivät halua siitä päästää irti.

Tutkimustuloksista ilmenee, että terapeuttisella yhteisöllä oli suuri merkitys osastolaisten kokonaisvaltaisessa kuntoutumisessa. Vaasan vankilan kristillisen päihdekuntoutusosaston taustateorianä ja ideologianä on motivoiva, muutoksen käynnistämistä tukeva ja muutosprosessia ylläpitävä yhteisöhoidollinen ohjelma, joka perustuu useaan terapeuttiseen viitekehykseen. Päihdekuntoutusosasto toimii terapeuttisena yhteisönä, missä jokainen yhteisöön kuuluva tietää, miksi hän itse on osastolla ja mikä on heidän yhteinen tavoitteensa osastona: päästä irti päihde- sekä vankila-maailmasta. Kristillisen päihdekuntoutuksen osaston yhteisö antaa jokaiselle yksilölle mahdollisuuden myönteisiin ihmissuhteisiin ja ihmissuhdekokemuksiin. Terapeuttisen yhteisön ensisijaisemmat arvot ovat yhteinen päämäärätietoinen työskentely päämäärien saavuttamiseksi, vastuunottaminen itsestä sekä rehellisyys, niin itseään kuin muita osastolaisia kohtaan. Kaikki yhteisön jäsenet toimivat toisilleen ”peileinä”, mikä mahdollistaa heille realistisen kuvan itsestään. Vaasan vankilan Kristillisen päihdekuntoutuksen yhteisöhoidon tavoitteena on psyykkisesti eheä, itseensä luottavainen sekä vastuuntuntoinen ihminen, joka on tasapainossa itsensä kanssa. Yhteisöhoito perustuu siihen, että yhteisön jäsenillä on keskinäinen vastuu, he tekevät yhteistyötä toisiensa kanssa sekä kommunikoivat avoimesti. (Vaasan vankilan kokonaisvaltaisen kristillisen päihdekuntoutuksen käsikirja 2016, 24.) Kuten jo aiemmin tuli ilmi, että osastolaisten kokonaisvaltainen kuntoutuminen vapauteen oli myös merkittävä tekijä heidän muutoksen polussaan. Osastolla otettiin kaikki elämän osa-alueet huomioon ja osastolaisten piti pohtia minuuttaan syvällisesti ja osastoaikana käytiin hyvin kipeitäkin asioita läpi. Osasto toimi osastolaisille myös terapeuttisena yhteisönä, jonka avulla heidän oli helpompi käsitellä menneisyyttään ja pyrkiä kohti muutosta.

8.2 Osaston kehitysehdotukset osastolaisten näkökulmasta

Tutkimustuloksissa kävi ilmi, että osastolaiset kehittäisivät osastoa niin, että kristillistä puolta kehitettäisiin ja sitä lisättäisiin. Vaikka kristillistä opetusta osastolla oli jo viikoittain, lisäisivät osastolaiset sitä entisestään. Tuloksista ilmeni, että osaston nimi on osittain harhaanjohtava, sillä heillä kaikilla oli ollut ennestään osastosta käsitys, että siellä olisi käsitelty paljon enemmän kristillisiä asioita.

Vaasan vankilan kristillisen päihdekuntoutusosaston ohjelmiin kuului kuitenkin erilaisia ohjelmia, mitä vankilan pastori piti. Näitä ohjelmia oli Krito-toipumisohjelma sekä Askel-opetus. Krito-toipumisohjelmassa käytetään 12 askeleen ohjelmaa, joka on tuttua AA:sta. Krito-ryhmä on sielunhoidollinen ryhmä, jossa opetellaan puhumaan rehellisesti omista tuntemuksista sekä kokemuksista. Krito-toipumisryhmä on kristillinen hoito-ohjelma ja se perustuu kristilliseen ihmiskäsitykseen. Osaston Askel-opetus liittyy olennaisesti Krito-12 askeleen toipumisohjelmaan. Askel-opetuksessa käydään toipumisohjelman askeleisiin liittyviä Raamatun kohtia ja sen keskeisin tavoite on tukea osastolaisten hengellistä kuntoutumista. (Vaasan vankilan kokonaisvaltaisen kristillisen päihdekuntoutusosaston käsikirja 2016, 44, 46.) Tutkimustulosten vastaukset kehittämisehdotuksien kannalta ovat jokseenkin ristiriidassa, sillä osastolla oli tarjolla paljon hengellistä opetusta, mutta osastolaiset olisivat kuitenkin itse lisänneet hengellistä opetusta. Osastolaisten ohjelmiin on kuitenkin varattu rajallinen määrä opetusta, joten jos hengellistä opetusta olisi ollut enemmän, olisi muista kuntouttavista ohjelmista ja menetelmistä jouduttu karsimaan ja osasto ei tällöin välttämättä olisi enää tukenut ihmisen kokonaisvaltaista kuntoutumista.

Tutkimustuloksissa kävi myös ilmi, että osastolaiset olisivat lisänneet vankilan ulkopuolisia käyntejä ja kirkkovierailuja enemmän. Tämä perusteltiin sillä, että he olisivat saaneet paremman otteen siviilistä ajatellen vapautumista, eivätkä vapautuessaan olisi pudonneet tyhjän päälle, sillä osa haastateltavista oli istunut vankilassa useamman vuoden ja sinä aikana maailma oli kehittynyt ja mennyt paljon eteenpäin, viitaten esimerkiksi älypuheliiniin.

9 POHDINTA

Tässä luvussa pohdin opinnäytetyön prosessia ja sen eri vaihteita. Pohdin myös opinnäytetyötä sosionomi (AMK):n näkökulmasta ja millaista hyötyä työstä on sosiaalialan ammattilaisille sekä alan kehittämiseksi.

Opinnäytetyön prosessi on ollut opettava ja mielenkiintoinen, niin ”ammattiminän” kuin ”henkilökohtaisenminän” näkökulmasta. Opinnäytetyön aihe on kiinnostava ja halusin itse saada lisää tietoa tästä aiheesta, joten työtä oli helppo tehdä. Opinnäytetyön aihe kiteyttää minun kiinnostuksen kohteeni sosionomi (AMK)-opintojen aikana, sillä opinnoissani olen suuntautunut rikollisuus- ja päihdesektorille sekä olen useamman harjoittelun tehnyt kriminaalipuolella. Opinnäytetyön prosessin alkuvaiheessa hahmottelin työlleni järkevintä järjestystä, aloitanko ensin teoriasta vai teenkö ensin haastattelut. Tulin siihen tulokseen, että kirjoitan ensin teoriapohjan ja tämän jälkeen siirryn tutkimukseen ja haastatteluihin. Haastattelut toteutin loppujen lopuksi yhtä aikaa, kun kirjoitin teoriaa, sillä haastattelut toivat teoriaan uutta näkökulmaa, ja niiden kautta minun oli helppo rakentaa teoriaosuuden runko.

Opinnäytetyötä tehdessä mielenkiintoisimmaksi koin haastatteluiden tekemisen, sillä jokainen haastattelutilanne ja haastateltava oli täysin erilainen. Ei ollut yhtäkään samanlaista haastattelua, vaikka vastaukset saattoivat olla hyvinkin samanlaisia ja yhdistäviä tekijöitä vastausten keskuudessa löytyi useita. Työtäni rikastutti haastateltavien eri näkökulmat aiheeseen. Kaikki haastattelutilanteet olivat mielestäni onnistuneita, sillä pyrin pitämään haastattelutilanteet rauhallisena ja annoin haastateltaville aikaa vastata omassa tahdissaan. Jokainen haastateltava sai kertoa juuri sen mitä he halusivat, en haastattelijana painostanut heitä vastaamaan yhteenkään kysymykseen vaan suoritin haastattelut hienotunteisesti. Haastateltavat kertoivat mielestäni hyvinkin avoimesti taustastaan sekä vastasivat kaikkiin kysymyksiin kattavasti.

Teoriaosuuden kirjoittaminen oli minulle helppoa, sillä olen aiemmin opinnoissani tehnyt kirjallisen tuotoksen juuri tästä samasta aiheesta. Haasteeksi teoriaosuuden kirjoittamisessa nousi kumminkin ajankohtaisten lähteiden löytäminen. Löysin kuitenkin riittävän määrän luotettavia lähteitä ja sain teoriaosuudesta kattavan ja monipuolisen.

Helpoksi ja mielenkiintoiseksi koin tutkimustulosten analysoimisen. Tein haastattelut kevään ja kesän aikana ja analysoin haastattelut alkusyksyn aikana. Haastatteluiden analysoinnin aikana myös teoriaosuuteni täydentyi, kun analysoinnissa tuli esiin aiheita, mitä olisi hyvä avata teoriaosuudessa enemmän.

Mielestäni opinnäytetyöni aihe on ajankohtainen ja tärkeä niin koko Suomen yhteiskunnan, kuin sosiaalialan ammattilaisten kannalta, sillä liian usein keskitytään uusintarikollisuuteen ja ruoditaan esimerkiksi mediassa pitkäaikaisrikollisia. Liian harvoin esiin tuodaan kuntoutuneita vankeja, jotka ovat päässeet pois rikollisuuden kierteestä. Opinnäytetyön aihe on tärkeä myös sosionomi (AMK):n kannalta, sillä vankiloissa työskentelee paljon sosionomeja, jotka ovat pääasiassa vastuussa vankeiden kuntoutuksesta. Opinnäytetyö avaa sosionomi (AMK):lle uuden näkökulman vankien kuntoutumisesta, sillä tässä keskitytään onnistumisen kokemuksiin ja siihen, mitkä ovat olleet niitä tekijöitä, jotka on vienyt kuntoutusta eteenpäin.

Sosiaalialan kompetensseja tarkasteltaessa, käy ilmi, että opinnäytetyön teko kehitti erityisesti sosiaalialan eettistä osaamista, asiakastyön osaamista sekä kriittisistä ja osallistavaa yhteiskuntaosaamista. Nämä käyvät ilmi siten, että opinnäytetyötä tehdessä minun tuli asettua yhteiskunnallisesta asemaltaan haavoittuvassa asemassa olevien yksilöiden ja ryhmien puolelle, sillä haastateltavat olivat tietyllä lailla syrjäytyneet yhteiskunnasta joutuessaan vankilaan. Haastatteluita tehdessä minun piti toimia ihmisarvoa kunnioittavasti ja kohdata jokainen haastateltava tasavertaisesti, huolimatta heidän taustoistaan. Asiakastyön osaamista kehitti erityisesti haastatteluiden tekeminen, sillä minun täytyi luoda ammatillinen vuorovaikutus- ja yhteistyösuhde haastateltavaan haastattelua tehdessä. Kriittistä ja osallistavaa yhteiskuntaosaamista opinnäytetyön tekeminen kehitti erityisesti siinä, kun opinnäytetyössä minun tuli tietyllä lailla puolustella haastateltavia muulle yhteiskunnalle, sillä ihmiset mieltävät entiset vangit useimmiten pelottaviksi ja vaarallisiksi ihmisiksi. Haastatteluita tehdessä näin asia ei kuitenkaan ollut. (Sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen kompetenssit 2016.)

Olen tyytyväinen opinnäytetyön lopputulokseen ja siihen, kuinka paljon itse kasvoin sosiaalialan ammattilaisena haastatteluja tehtäessä. Haastattelut olivat antoisia kokemuksia, sillä ne antoivat toivoa siihen, että vankilassa tehtävällä kuntoutuksella

on oikeasti hyötyä ja kauaskantoisia vaikutuksia pitkälle tulevaisuuteen. Haastatellut toivat toivoa myös siihen, että kaikilla ihmisillä elämässään on toinen mahdollisuus, jos vain itse on motivoitunut muutokseen. Jokaisella ihmisellä on mahdollisuus vaikuttaa tulevaisuuteensa ja tehdä elämästään juuri sellainen, kuin itse haluaa.

Jatkotutkimusta suunniteltaessa voitaisiin hyödyntää tässä opinnäytetyön tutkimuksessa esiin tulleita tutkimustuloksia ja tehdä esimerkiksi viiden vuoden päästä samanlainen tutkimus peilaten niitä vastauksia tämän opinnäytetyön tutkimustuloksiin. Jatkotutkimus olisi hyvä myös siltäkin kannalta, että tätä aihetta ei aiemmin ole tutkittu ja aihe on kuitenkin tärkeä.

LÄHTEET

- Berg, B.L. 2004. Qualitative research methods –for the social sciences. USA: Pearson.
- Elfgren, T.; Juntunen, R.; Norppa, K. 2007. Rikoksesta rangaistukseen. 3., uud:stettu painos. Helsinki. Talentum.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 1999. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Vastapaino.
- Eskola, J.& Vastamäki, J. 2015. Teemahaastattelu: opit ja opetukset. Teoksessa: R. Valli & J. Aaltola (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1: Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. 4. uud. ja täyd. p. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Hännikäinen-Uutela, A-L. 2004. Uudelleen juurtuneet. Yhteisökasvatus vaikeasti päihderiippuvaisten narkomaanien kuntoutuksessa. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta. Väitöskirja.
- Hiilamo, H. 2011. Yhteisöllisyyden edellytykset –sosiaalisen pääoman näkökulma. Ryhmätyö-lehti 4/2011. Helsinki: Ryhmätyö ry.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2000. Tutkimushaastattelu –Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Helsinki University Press.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2001. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2004. Tutki ja kirjoita. Jyväskylä: Gummerus Oy.
- Holopainen, A. 2008. Alkoholiongelmat. Teoksessa P, Rissanen, T, Kallan-ranta & A, Suikkanen (toim.) Kuntoutus. 2. painos. Helsinki: Duodecim.
- Huttunen, M. 2014. Päihde-ja huumeriippuvuus. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim.
- Kananen, J. 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä: miten kirjoitan kvalitatiivisen opinnäytetyön vaihe vaiheelta. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja.
- Kauppila, T. 1999. Vankeudesta vapauteen. Suomalaisten miesvankien turvattu-
muus ja elämäntilanteiden hallinta. Vankeinhoidon koulutuskeskuksen julkaisu
2/1999. Helsinki: Vankeinhoidon koulutuskeskus.

- Kettunen, R; Kähäri-Wiik K; Vuori-Kemilä, A & Ihalainen, J 2002. Kuntoutumisen mahdollisuudet. Helsinki: WSOY.
- Kiviniemi, K. 2001. Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa: Ikkunoita tutkimusmetodeihin –näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Korhonen, U. 2009. Irti riippuvuudesta. Helsinki: Delfiini kirjat.
- Kuhanen, C., Oittinen, P., Kanerva, A., Seuri, T. & Schubert, C. 2010. Mielenterveyshoitotyö. Helsinki: WSOY.
- Kurki, L; Kurki-Suutarinen, M; Taruvuori, K 2010. Muurien sisällä. Tampere. Tampereen Yliopistopaino Oy–Juvenes Print.
- Kuula, A. 2006. Tutkimusetiikka -aineiston hankinta, käyttö ja säilytys. Jyväskylä: Vastapaino.
- Kuula, Arja. 2011. Tutkimusetiikka. Toinen uudistettu painos. Tampere. Bookwell Oy.
- Laine, M. 2014. Kriminologia ja rankaisun sosiologia. 2. painos. Riika.
- Leino, E. 2015. Kuntoutuksen määritelmiä. [Verkkojulkaisu]. Helsinki. [Viitattu 11.1.2017]. Saatavana: <https://www.thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/itsenaisen-elaman-tuki/kuntoutus/kuntoutuksen-maaritelmia>
- Luukkala, J. 2007. Vankilapsykologin käsikirja. Tampere: Juvenes Print.
- Marine, J. 2015. Voimaannuttavia sitaatteja [verkkojulkaisu]. [viitattu 3.11.2017]. Saatavana: <https://hidastaelamaa.fi/2015/03/voimaannuttavat-sitaatit/>
- O'Brian, William B. & Perfas, Fernando B. 2005. The Therapeutic Community. Substance Abuse. A Comprehensive Textbook. Fourth Edition. Philadelphia: Lippincott Williams & Wilkins.
- Rikosseuraamuslaitos. 10.5.2013. [Verkkosivu]. Helsinki: Rikosseuraamuslaitos. [Viitattu 23.10.2017]. Saatavana: <http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/rikosseuraamuslaitos.html>
- Rikosseuraamuslaitos. 2013. Kuntouttavatoiminta-päihdetyö. [Verkkojulkaisu] Helsinki. [Viitattu 11.1.2017]. Saatavana: <http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/taytantonpano/toiminnot/kuntouttavatoiminta-paihdetyo.html>
- Rikosseuraamuslaitos. 2013. Vankilat. [Verkkojulkaisu]. Helsinki. [Viitattu 11.1.2017]. Saatavana: <http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/toimipaikatjajh-teystiedot/vankilat.html>

- Rikosseuraamuslaitos. 2015. Vankeus. [Verkkajulkaisu]. Helsinki. [Viitattu 11.1.2017]. Saatavana: <http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/seuraamus-set/vankeus.html>
- Rikosseuraamuslaitos. 2017. Arvot ja strategia. [verkkajulkaisu]. Helsinki. [viitattu 20.9.2017]. Saatavana: <http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/rikosseuraamus-laitos/arvot.html>
- Rissanen, P. 2007. Skitsofreniasta kuntoutuminen. Pori: Mielenterveyden keskusliitto.
- Sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen kompetenssit. 2016. [Verkkajulkaisu]. Kuopio. [Viitattu 6.11.2017]. Saatavana: www.diak.fi/opiskelu/harjoittelu/Documents/Sosionomi_kompetenssit_2016.pdf
- Suomen virallinen tilasto (SVT): Vangit [verkkajulkaisu]. Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 11.1.2017]. Saatavana: <http://www.stat.fi/til/van/kas.html>
- Tourunen, J. 2002. Vankeinhoidon perusteet. Tietosanoma Oy.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Latvia: Liivonia Print.
- Vaasan vankilan kokonaisvaltaisen kristillisen päihdekuntoutusosaston käsikirja. 2016. Vaasa.
- Vilkka, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Tammi.
- Vilkka, H. 2005. Tutki ja kehitä. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Yoo S., Weed NE., Lempa ML., Mondo, M., Shada RE & Goodman RM. 2004. Collaborative community empowerment: an illustration of a six step prosess. Health Promoting Practices.

LIITTEET

Liite 1. Saatekirje

Liite 2. Lupalomake

Liite 3. Haastattelurunko

Liite 4. Tutkimuslupa

LIITE 1. Saatekirje

Tervehdys!

Kiitos, että olette suostuneet minun opinnäytetyöni tutkimukseen. Sakari Pihlaja tai Vesa Mäkelä on teille jo tästä kertoneetkin.

Olen kolmannen vuoden opiskelija Seinäjoen ammattikorkeakoulusta ja teen opinnäytetyöni tutkimuksen Vaasan vankilan kristillisen päihdekuntoutusosaston vaikuttavuudesta.

Tulen haastattelemaan teidät henkilökohtaisesti kevään 2017 aikana. Teidän haastattelunne nauhoitetaan, mutta haastattelumateriaalia tullaan käsittelemään salassapitovelvollisuuden nimessä. Teidän henkilötietojanne ei tulla luovuttamaan ulkopuolisille.

Haastatteluissa käsittelemme teidän elämäämme ennen vankilaa, mikä vankilassa ollessa sai teidät hakemaan Vaasan vankilan kristilliselle päihdekuntoutusosastolle, mitä osasto antoi teille elämässä selviytymiseen sekä elämän suunnan muutokseen, mitä teille kuuluu nyt sekä mikä teidän mielestänne osastolla toimi ja missä olisi mahdollisesti kehitettävää. Toivottavasti miettisitte näitä asioita jo vähän etukäteen.

Olen yhteydessä teihin vielä lähempänä haastattelun ajankohtaa.

Kiitos jo etukäteen!

Jos sinulla on kysyttävää, ota rohkeasti yhteyttä!

Ystävällisin terveisin,

Katri Aaltonen

katri.aaltonen@seamk.fi

LIITE 2. Lupalomake**LUPA**

Suostun, että Katri Aaltonen saa käyttää opinnäytetyössään minun haastatteluissani esiin tulleita asioita. Annan suostumukseni myös haastatteluni nauhoitukseen.

Opinnäytetyössä ei mainita nimeäni vaan siinä kerrotaan ainoastaan ikä ja nimimerkki.

Paikka:

Aika: /   /2017

LIITE 3. Haastattelurunko

Opinnäytetyön tutkimuksen haastattelurunko:

1. Millaista elämäsi oli ennen vankilaa?

- Missä iässä rikokset alkoivat
- Minkä verran oli päihteiden käyttöä
- . Työ ja koulutus
- Perhetilanne

2. Mikä sai hakeutumaan kristilliseen päihdekuntoutukseen?

- Mistä sait tietoa
- Oletko aiemmin ollut päihdehuollon piirissä tai päihdekuntoutuksessa
- . Oliko ennakkokäsitystä päihdekuntoutuksesta

3. Miten koit Vaasan vankilan kristillisen päihdekuntoutuksen?

- Mitkä asiat toimivat, eli mistä sait apua
- Mitkä asiat eivät toimineet
- Miten Vaasan vankilan kristillistä päihdekuntoutusta voisi kehittää?
- Mitä muuta haluat sanoa Vaasan vankilan kristillisestä päihdekuntoutuksesta?

4. Nykyinen elämäntilanne

- Minkä verran on päihteidenkäyttöä
- Työ ja koulutussuunnitelmat
- Perhetilanne
- Miten koet hyvinvointiasi ja terveydentilasi tällä hetkellä

LIITE 4. Tutkimuslupa

RISE RIKOSSEURAAMUSLAITOS

Päätös

13.12.2016

55/332/2016

Opiskelija
Katri Aaltonen
Seinäjoen ammattikorkeakoulu
Rikosseuraamusala

Hakemuksenne 25.11.2016

Tutkimuslupahakemus

Olet hakenut Rikosseuraamuslaitokselta tutkimuslupaa Seinäjoen ammattikorkeakoulun Rikosseuraamusalan opinnäytetyötä varten. Opinnäytteen ohjaajana toimii opettaja Arja Hemminki.

Tutkimuksen aihe

Vaasan vankilan kristillisen päihdekuntoutusosaston vaikuttavuus.

Tutkimuksen toteutus

Vaasan vankilan kristillisen päihdekuntoutusosastolla olleiden noin kymmenen vangin haastattelut.

Lupahakemus

Haette lupaa vankien haastatteluihin.

Päätös

Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö myöntää teille tutkimuslupan vankien haastatteluihin hakemuksenne mukaisesti. Vankien haastattelut tulee tehdä vankilan johtajan suostumuksella ja välityksellä.

Haastateltavien osallistuminen tutkimukseen on täysin vapaaehtoista ja vangeilta tulee pyytää yksilöity kirjallinen suostumus osallistumisesta tutkimukseen ja haastatteluihin. Lisäksi on huomioitava, ettei Rikosseuraamuslaitoksen kautta voi tavoitella jo vapautuneita vankeja.

Tutkimuksen tulokset on esitettävä niin, etteivät yksittäiset henkilöt ole tunnistettavissa. Tutkimusaineisto on säilytettävä siten, ettei se joudu ulkopuolisten käsiin. Tutkimusaineisto on tarkoitettu vain tutkimukselliseen käyttöön ja se on hävitettävä yksilötietojen osalta tutkimuksen valmistuttua. Tutkimuksen toteutus ja tutkimusaineiston keruu ei saa aiheuttaa kohtuutonta haittaa vankilan muulle toiminnalle.

Osoite
Lintulahdenkuja 4
00530 HELSINKI

Puhelin
029 56 88500

Telekopio
029 56 88446

Sähköpostiosoite
kirjaamo.rise@om.fi

2(2)

Tutkimuksen valmistuttua siitä tulee lähettää sähköinen kopio tai paperikopio Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikköön, Vaasan vankilaan sekä Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksen Kriminologiselle kirjastolle (Vernis-sakatu 2A, 01301 VANTAA). Opinnäytteestä tulee myös lähettää sähköpostitse tiivistelmä Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikköön (peter.blomster@om.fi). Rikosseuraamuslaitos pidättää oikeuden julkaista opinnäytteen intranet- ja tiivistelmän internet-sivuillaan.

Paivi Hamula

ylitarkastaja, kehitysjohtajan sijainen

Peter Blomster

erikoistutkija

Tiedoksi

Vaasan vankilan johtaja
Länsi-Suomen rikosseuraamusalueen johtaja